

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ТА ТРУДОВІ КОНФЛІКТИ В УКРАЇНІ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять
для студентів спеціальності 081 «Право»
освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри трудового права,
адміністративного права та процесу
Протокол № 1 від 31 серпня 2017 року

Чернігів ЧНТУ 2017

Соціальний діалог та трудові конфлікти в Україні. Методичні вказівки до семінарських занять для студентів спеціальності 081 «Право» освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» / уклад.: Пузирний В. Ф. – Чернігів: ННІ права і соціальних технологій ЧНТУ, 2017. – 51с.

Укладач:

ПУЗИРНИЙ ВЯЧЕСЛАВ ФЕОДОСІЙОВИЧ, професор кафедри трудового права, адміністративного права та процесу, доктор юридичних наук, доцент

Відповідальна за випуск: РУДИК ВІКТОРІЯ АНАТОЛІЇВНА, завідувач кафедри трудового права, адміністративного права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент

Рецензент: КОЛОДІЙ ІННА МИКОЛАЇВНА, в. о. завідувача кафедри цивільного, господарського права та процесу, кандидат юридичних наук

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ТА ТРУДОВІ КОНФЛІКТИ В УКРАЇНІ»	7
1.1. Тематичний план навчальної дисципліни «Соціальний діалог та трудові конфлікти в Україні».....	7
1.2. Структура навчальної дисципліни.....	10
1.3. Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю з навчальної дисципліни «Соціальний діалог та трудові конфлікти в Україні».....	11
2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	13
Семінарське заняття 1. Соціальний діалог в Україні	13
Семінарське заняття 2. Правовий статус трудового колективу, профспілок та роботодавців, як суб'єктів соціального діалогу.....	16
Семінарське заняття 3. Поняття, види та порядок прийняття актів соціального діалогу.....	22
Семінарське заняття 4. Соціальне посередництво при вирішенні колективних трудових спорів	25
Семінарське заняття 5. Загальні положення щодо трудових спорів в Україні...	30
Семінарське заняття 6. Порядок вирішення індивідуальних трудових спорів. Особливості розгляду судами деяких категорій трудових спорів	35
Семінарське заняття 7. Порядок вирішення колективних трудових спорів	42
3. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ЕКЗАМЕН З ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ТА ТРУДОВІ КОНФЛІКТИ В УКРАЇНІ»	49

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Соціальний діалог та трудові конфлікти в Україні» є спецкурсом трудового права, яке у свою чергу є однією з провідних галузей права України, яка поряд з іншими пристосовується до нових умов реформування при переході держави до ринкової економіки.

Запропоноване видання підготовлене для студентів Чернігівського національного технологічного університету зі спеціальності 081 «Право» спеціалізації «Трудове право та правове забезпечення управлінської діяльності» відповідно до програми навчальної дисципліни «Соціальний діалог та трудові конфлікти в Україні» освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» та має на меті допомогти студентам конкретизувати й поглибити набуті знання й уміння з цього предмета, а також самостійно працювати з навчальною літературою, законодавчими актами, тестовими завданнями. На основі аналізу рекомендованих джерел студенти повинні навчитися формулювати і обґрунтовувати висновки не тільки теоретичного, а й практичного (прикладного) характеру.

Вирішуючи практичні задачі, потрібно давати відповіді на поставлені питання повні й обґрунтовані як нормативно, так і логічно. Потрібно уважно розібрати всі елементи задачі. Логічному і нормативному обґрунтуванню повинен відповідати кожний висновок, зроблений під час відповіді на те або інше питання. Не можна робити висновків, що лише фіксують порушення закону. Треба обов'язково показати наслідки такого порушення і способи відновлення порушених прав. Перевага тестів у порівнянні з усним опитуванням або письмовими відповідями на теоретичні запитання полягає насамперед у спрощенні та суттєвому прискоренні процесу перевірки й мінімізації суб'єктивізму під час оцінювання з боку викладача. Типовий тест являє собою теоретичні запитання або практичні вправи, що супроводжуються кількома варіантами відповіді, один з яких є правильним. Однак іноді тест може мати більше ніж одну правильну відповідь. Для полегшення засвоєння студентами тієї чи іншої теми перед задачами та тестовими завданнями даються короткі методичні вказівки, перелік питань, що підлягають вивченню.

Це навчально-методичне видання може використовуватись як для проведення семінарських занять, так і для самостійної роботи студентів, оскільки з кожної теми курсу наведено перелік основних теоретичних запитань; сформульовано перелік контрольних питань для перевірки базових знань студентів; перелік питань для самостійного вивчення; перелік тем для написання рефератів.

У кінці кожної теми семінарського заняття розміщено перелік законодавчих актів та спеціальної літератури, необхідної для підготовки до семінарських занять.

Семінарські заняття з дисципліни «Соціальний діалог та трудові конфлікти в Україні» проводяться з метою:

- засвоєння студентом навчального матеріалу;
- закріплення студентом знань, формування вмінь та навичок;
- поглиблення знань студента з важливих і складних тем навчального плану;

- вироблення навичок виступати перед аудиторією та вміння вести дискусії тощо.

Семинарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів).

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться до відповідного журналу.

Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з цієї навчальної дисципліни.

Семинарські заняття можуть проводитись у таких формах:

- запитань та відповідей студентів;
- коментованого читання нормативно-правового акта з трудового законодавства;
- дискусій, конференцій, вирішення проблемних завдань, задач, тестів, імітаційно-ігрових завдань прес-конференцій, наукових та практичних семінарів за спеціалізацією.

Під час підготовки до семінарського заняття, крім вивчення навчального матеріалу за підручником та конспектом лекцій, слід проаналізувати зміст рекомендованих нормативно-правових актів. Важливо ознайомитись із практикою застосування чинного законодавства про працю.

Готуючись до семінарського заняття, необхідно з'ясувати та осмислити зміст кожного питання теми семінарського заняття, основні (ключові) поняття, терміни, категорії та сформулювати власні висновки й пропозиції щодо шляхів правового розгляду трудових відносин за темою семінарського заняття. Такі висновки студент зможе зробити за умови аналізу рекомендованих для опрацювання наукових праць – монографій, наукових статей, інших публікацій у часописах, наукових збірниках, юридичних журналах та газетах.

На семінарському занятті студенти мають навчитися правильно застосовувати норми трудового права України.

Слід врахувати, що самостійний аналіз студентом нормативно-правових актів, навчальної літератури, матеріалів юридичної преси – один з видів навчальної роботи студентів, що забезпечує глибоке засвоєння навчального матеріалу з дисципліни.

Вивчаючи питання теми семінарського заняття, необхідно намагатися узагальнити здобуті з різних джерел відомості, фактичні дані та зробити власні висновки щодо правового регулювання питань, які обговорюються на семінарському занятті.

На семінарському занятті потрібно вчитися формулювати, обґрунтовувати та аргументувати власну думку щодо положень нормативно-правових актів, практики застосування чинного законодавства про працю, тенденцій його розвитку та удосконалення. Потрібно висловлювати власне ставлення до положень, які розглядаються у правничій літературі авторами щодо практики застосування та удосконалення чинного трудового законодавства.

Під час виступу на семінарському занятті навчальний матеріал слід викладати логічно, послідовно, грамотно, чітко, дотримуючись вимог ораторського мистецтва. Рекомендується розробляти структурно-логічні схеми до тем семінарського заняття.

Підготовка студента до семінарського заняття розвиває творчі здібності студента, на семінарському занятті формується вміння слухати інших студентів, аргументовано висловлювати власну думку; при цьому розвивається логічне та правниче мислення студента та комунікативні здібності, що досить важливо для фахівця з правознавства.

Матеріали, які напрацьовані студентом у процесі підготовки до семінарського заняття, можуть бути ним використані і під час підготовки до екзамену, а також під час доповідей і повідомлень на засіданнях студентських наукових гуртків, на студентських науково-практичних конференціях.

При оцінюванні виступів студентів враховується:

— уміння користуватись нормами Конституції України, Кодексу законів про працю України, законів та підзаконних нормативно-правових актів у сфері трудового права;

— уміння аналізувати зміст правових документів, з'ясувати для себе та роз'яснити іншим зміст норм трудового законодавства, застосовувати на практиці його норми;

— уміння аргументовано висловлювати власну думку, користуватись правничою літературою, складати тези, готувати короткі відповіді, доповіді з проблем трудового права;

— уміння правильно користуватись термінологією з трудового права України;

— практичні навички роботи з правничим матеріалом та навички щодо розробки правничих документів (накази, позови, положення, інструкції, графіки тощо);

— використання знань, отриманих при вивченні правничих та соціально-економічних дисциплін, з різних джерел (навчальної, наукової, художньої літератури, матеріалів газет, журналів, радіо, телебачення);

— уміння аналізувати правові явища і застосовувати правничі знання для оцінки фактів, що мають юридичне значення;

— уміння щодо організації позовної роботи, представлення інтересів організацій у судах, інших органах під час розгляду трудових спорів;

— уміння консультувати з питань трудових правовідносин;

— уміння узагальнювати практику застосування чинного трудового законодавства;

— навички щодо надання практичної допомоги структурним підрозділам та громадським організаціям із практичних питань застосування норм трудового права;

— уміння щодо підготовки матеріалів для передачі в судові органи;

— уміння оформляти матеріали про притягнення працівника до дисциплінарної та матеріальної відповідальності;

— уміння щодо підготовки висновків із правових питань діяльності організації, довідок з організаційних питань.

1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ТА ТРУДОВІ КОНФЛІКТИ В УКРАЇНІ»

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни «Соціальний діалог та трудові конфлікти в Україні»

Змістовий модуль 1. Організаційно-правові засади соціального діалогу в Україні

ТЕМА 1. Соціальний діалог в Україні

Поняття соціального діалогу і його світові моделі. Суб'єкти соціального діалогу. Основні принципи соціального діалогу. Мета соціального діалогу. Співвідношення предмета колективного трудового права і предмета соціального діалогу. Рівні та сторони соціального діалогу. Критерії репрезентативності для суб'єктів соціального діалогу. Форми здійснення соціального діалогу. Акти соціального діалогу.

ТЕМА 2. Правовий статус трудового колективу, профспілок та роботодавців як суб'єктів соціального діалогу

Поняття трудового колективу у трудовому праві, його види та органи. Трудовий колектив як суб'єкт соціального діалогу. Повноваження трудового колективу в соціальному діалозі. Законодавство про трудові колективи. Проблеми визначення правового статусу трудових колективів.

Поняття професійної спілки, їх види. Мета діяльності профспілок та їхні функції. Гарантії діяльності профспілок. Порядок створення профспілок. Статут (положення) профспілки. Права та обов'язки профспілок. Повноваження виборчого органу первинної профспілкової організації на підприємстві. Припинення профспілок.

Мета і завдання організацій роботодавців та їх об'єднань. Принципи створення та діяльності організацій роботодавців та їх об'єднань. Гарантії діяльності організацій роботодавців та їх об'єднань. Статус організацій роботодавців та їх об'єднань. Створення організації роботодавців. Повноваження організацій роботодавців та їх об'єднань. Участь організацій роботодавців та їх об'єднань у соціальному діалозі. Відносини організацій роботодавців та їх об'єднань з професійними спілками. Основні обов'язки організацій роботодавців та їх об'єднань.

ТЕМА 3. Поняття, види та порядок прийняття актів соціального діалогу

Міжнародні акти соціального діалогу. Генеральна угода як акт соціального діалогу. Зміст Генеральної угоди. Сторони Генеральної угоди. Поняття галузевої та регіональної угоди. Співвідношення генеральної галузевої та регіональної угоди. Поняття колективного договору. Сторони колективного договору. Зміст колективного договору. Дія колективного договору.

Відповідальність за ухилення від участі в переговорах та за порушення і невиконання колективного договору та угод. Відповідальність за ненадання інформації, необхідної для колективних переговорів і здійснення контролю.

ТЕМА 4. Соціальне посередництво при вирішенні колективних трудових спорів

Поняття колективного трудового договору. Діяльність Національної служби посередництва і примирення при вирішенні колективних трудових спорів. Розгляд колективного трудового спору арбітражем. Страйк як крайній засіб вирішення колективного трудового спору. Визнання страйків незаконними. Взаємодія Національної служби посередництва і примирення зі сторонами колективного трудового спору. Відповідальність за порушення законодавства про колективні трудові спори.

Змістовий модуль 2. Загальні положення трудового конфлікту в системі трудового права України

ТЕМА 5. Загальні положення щодо трудових спорів в Україні

Зіткнення інтересів роботодавця і найманого працівника у сфері трудових правовідносин. Поняття і класифікація трудових спорів. Об'єктивні причини виникнення трудових спорів (невиконання зобов'язань щодо соціальних гарантій, компенсацій, пільг унаслідок незадовільного фінансового стану підприємств, установ, організацій, відсутність законодавчого врегулювання предмета індивідуального або колективного трудового спору, наявність суперечностей у законодавстві щодо врегулювання цих питань тощо). Суб'єктивні причини виникнення трудових спорів (свідомі порушення роботодавцем законодавства про працю, умов колективного або трудового договору, прагнення сторін трудового спору використати цей спір як засіб привернення уваги з боку органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування до ситуації, що склалася на підприємстві, в установі, організації).

ТЕМА 6. Порядок вирішення індивідуальних трудових спорів. Особливості розгляду судами деяких категорій трудових спорів

Підвідомчість індивідуальних трудових спорів. Правовий статус комісій з трудових спорів. Порядок утворення комісій з трудових спорів. Компетенція комісій з трудових спорів. Розгляд індивідуального трудового спору комісією з трудових спорів. Рішення комісії з трудових спорів (прийняття, оскарження та виконання). Строки щодо розгляду спорів комісією з трудових спорів.

Розгляд індивідуальних трудових спорів у судах. Строки звернення до суду з приводу індивідуальних трудових спорів. Звільнення працівника від судових витрат.

Розгляд справ, пов'язаних із звільненням з роботи. Виконання рішення суду про поновлення на роботі. Обмеження повороту виконання рішень з трудових спорів. Відшкодування моральної шкоди, заподіяної незаконним

звільненням. Стягнення середньої заробітної плати за час вимушеного прогулу. Матеріальна відповідальність посадових осіб за незаконне звільнення працівника або незаконне переведення його на іншу роботу.

Особливості розгляду судами спорів, пов'язаних з задоволенням грошових вимог працівника до роботодавця.

Розгляд трудових спорів за заявами роботодавця, права якого порушено працівником.

ТЕМА 7. Порядок вирішення колективних трудових спорів

Сторони колективного трудового спору. Вимоги найманих працівників або профспілок, їх формування, порядок і строки розгляду. Момент виникнення колективного трудового спору. Послідовність розгляду і вирішення колективного трудового спору. Порядок вирішення колективного трудового спору примирною комісією. Незалежний посередник. Порядок вирішення колективного трудового спору трудовим арбітражем. Регламент роботи трудового арбітражу. Підготовка і прийняття рішення трудового арбітражу. Національна служба посередництва і примирення (НСПП). Взаємодія НСПП із сторонами колективного трудового спору.

ТЕМА 8. Страйк як крайній засіб вирішення колективного трудового спору

Право на страйк. Випадки, за яких забороняється проведення страйку. Рішення про оголошення страйку. Керівництво страйком. Визнання страйків незаконними. Гарантії для працівників під час страйку. Наслідки участі працівників у страйку. Вирішення трудового спору у випадках заборони проведення страйку.

Відповідальність за порушення законодавства про колективні трудові спори. Відшкодування збитків заподіяних страйком.

1.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної/заочної форми навчання				
		Всього	У тому числі			
			Лек.	Сем.	Лаб.	С.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Організаційно-правові засади соціального діалогу в Україні						
1	Соціальний діалог в Україні	15/14	2/-	2/-2/-	-	11/14
2	Правовий статус трудового колективу, профспілок та роботодавців, як суб'єктів соціального діалогу	15/14	2/-	2/-	-	11/14
3	Поняття, види та порядок прийняття актів соціального діалогу	15/16	2/1	2/1	-	11/14
4	Соціальне посередництво при вирішенні колективних трудових спорів	15/16	2/1	2/1	-	11/14
Разом за змістовим модулем 1		60/60	8/2	108/2	-	44/56
Змістовий модуль 2. Загальні положення трудового конфлікту в системі трудового права України						
5	Загальні положення щодо трудових спорів в Україні	15/14	2/-	2/-/	-	11/14
6	Порядок вирішення індивідуальних трудових спорів. Особливості розгляду судами деяких категорій трудових спорів	15/18	2/2	2/2	----	11/14
7	Порядок вирішення колективних трудових спорів	15/16	2/2	2/2	--	11/12
8	Страйк як крайній засіб вирішення колективного трудового спору	15/12	2/-	-	-	13/12
Разом за змістовим модулем 2		60/60	6/4	6/4	-	46/52
Усього годин за дисципліну		120/120	16/6	14/6	-	90/108

1.3. Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю з навчальної дисципліни «Соціальний діалог та трудові конфлікти в Україні»

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із студентами під час лекцій, семінарських занять та консультацій, опитувань студентів під час захисту індивідуальних робіт, тестування, опитування студентів із питань, що виносяться на самостійне опрацювання.

Після завершення вивчення змістових модулів наприкінці семестру проводиться контрольна робота. Варіанти завдань до контрольної роботи знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Бали, які набрані студентом під час поточного контролю, дораховуються до модульних оцінок.

Підсумковий контроль включає модульний та семестровий контроль. Модульний контроль проводиться у вигляді письмової відповіді.

Семестровий контроль за результатами вивчення дисципліни проводиться в останній атестаційний тиждень семестру (сесію) шляхом зваженого додавання результатів модульного контролю та постановки підсумкової оцінки до екзаменаційної відомості.

Пояснення видів робіт та вимоги до їх оцінювання:

Робота на семінарському занятті

Усне опитування – включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших студентів, запитання студентів до інших студентів, відповідей інших студентів, відповідь на питання для повторення (з тем, що були вивчені раніше), відповіді на контрольні питання з теми семінарського заняття.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як: правильність відповідей на питання, повнота і конкретність відповіді, ступінь використання наукових і нормативних джерел, уміння пов'язати теорію з практикою, логіка й аргументованість викладу думок, культура мови.

Вирішення практичних ситуаційних завдань проводиться письмово на кожному занятті. Викладач викликає декілька студентів та пропонує їм самостійно в письмовому вигляді вирішити задачі з необхідною аргументацією на посилання на законодавство. Для цього необхідно всебічно вивчити викладену в задачі ситуацію, дати її правову оцінку і на підставі відповідних нормативних актів, грамотного тлумачення правових норм, що підлягають застосуванню, сформулювати правильне й обґрунтоване рішення.

Оцінюючи вирішення задачі, викладач керується такими критеріями: повнота та послідовність відповіді, правильність нормативного та наукового обґрунтування.

Письмове опитування на семінарському занятті проводиться на початку кожного заняття (10-15 хвилин). Викликаються декілька студентів, які повинні дати відповіді на запитання, запропоновані викладачем на його розсуд. Це можуть бути питання як теми цього семінарського заняття, так і з попередніх

тем. Метою проведення письмового опитування є перевірка готовності студентів до семінарського заняття та вміння змістовно і коротко викласти окремі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як правильність, повнота, чіткість, лаконічність відповіді, логіка і аргументованість викладення думок.

Вирішення тестових завдань проводиться на початку кожного семінарського заняття (10-15 хвилин). Викладачем викликаються 5-6 студентів, які повинні дати відповіді на тестові запитання, запропоновані викладачем.

Письмова робота за результатами модульного контролю

Відповідно до програми навчальної дисципліни викладач проводить вісім письмових робіт за результатами вивчення кожного змістового модуля. Кожна письмова робота може включати теоретичні питання, тестові та практичні завдання. Питання письмової роботи охоплюють всі теми відповідного змістового модуля.

Індивідуальна робота студента

Індивідуальна робота полягає в написанні реферату, підготовці есе та, відповідно, здійсненні реферування літератури. Реферат та есе готується з обов'язковим розглядом дискусійного питання з викладенням власної думки на цю проблему. Теми робіт, запропоновані у методичних вказівках для самостійної роботи, студенти обирають самостійно.

Реферування наукової літератури полягає у тому, що викладач пропонує студентам наукову літературу (монографія, навчальний посібник, наукова періодика тощо), і студенти самостійно їх опрацьовують та представляють короткий звіт у вигляді невеликого реферату (4-7 сторінок) про свої враження від прочитаного.

Підсумкова контрольна робота

Підсумкова контрольна робота проводиться одна в навчальний рік за результатами вивчення всіх змістових модулів.

Вона включає у себе теоретичні питання, тестові завдання і ситуаційну задачу. До завдань контрольної роботи можуть бути включені питання з тем, вивчення яких не виносились на семінарські заняття, а також питання, які передбачені навчальним планом для індивідуальної та самостійної роботи.

Про проведення підсумкової роботи студенти попереджаються не менше ніж за тиждень. З переліком тем, питання з яких будуть включені до завдань контрольної роботи, студенти також ознайомлюються завчасно.

Після перевірки контрольної роботи та оголошення її результатів студентам надається можливість ознайомитись із власними роботами та завданнями для них і, у разі потреби, оспорити результати контрольної роботи.

2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1. Соціальний діалог в Україні

План заняття

1. Поняття соціального діалогу і його світові моделі.
2. Суб'єкти соціального діалогу.
3. Основні принципи соціального діалогу.
4. Рівні та сторони соціального діалогу.
5. Форми здійснення соціального діалогу.
6. Законодавство України про соціальний діалог.

Контрольні питання

1. Чи можна розглядати соціальний діалог як інститут трудового права, принцип трудового права, метод трудового права, навчальну дисципліну, суспільні відносини?
2. Проведіть порівняльний аналіз понять «соціальне партнерство» та «соціальний діалог».
3. Вкажіть риси, які характеризують особливості соціального діалогу.
4. Обґрунтуйте свою думку, чи політика встановлення тарифів з оплати комунальних послуг та їх розміру може бути предметом соціального партнерства.
5. Обґрунтуйте свою думку про твердження, що сторони соціального діалогу в Україні є рівноправними.
6. Який вид соціального партнерства є характерним для України? Відповідь обґрунтуйте на основі проведеного дослідження історичних аспектів колективно-договірного регулювання в Україні, чинного законодавства та практики укладення генеральних і галузевих угод в Україні.
7. Наведіть положення чинного законодавства України, які визначають форми соціального діалогу.
8. Які форми соціального діалогу Ви знаєте, що притаманні іншим державам, але відсутні в Україні?
9. Охарактеризуйте систему соціального діалогу сучасної України.

Теми для написання рефератів

1. Мета соціального діалогу.
2. Співвідношення предмета колективного трудового права і предмета соціального діалогу.
3. Критерії репрезентативності для суб'єктів соціального діалогу.
4. Зарубіжний досвід соціального партнерства: загальна характеристика.
5. Історія розвитку законодавства України про соціальний діалог.
6. Конституційні засади соціального партнерства в Україні.
7. Загальні та спеціальні закони з питань соціального партнерства.
8. Тенденції і напрями нормотворчої діяльності в Україні з питань соціального партнерства.

Практичні завдання

Задача № 1

У світі відомі дві моделі соціального партнерства – трипартизм і біпартизм. Поясніть їх сутність, наведіть приклади зарубіжних країн, в яких застосовуються ці моделі. Яка модель соціального партнерства застосовується в Україні? Обґрунтуйте свої висновки посиланнями на законодавчі акти.

Задача № 2

ЦК профспілки трудящих металургійної і гірничодобувної промисловості України виступив з ініціативою початку колективних переговорів з розробки і укладення Галузевої угоди гірничо-металургійного комплексу України на 2016-2017 роки. Сторону власників підприємств, установ, організацій галузі під час переговорів представляли Міністерство промислової політики України, Фонд державного майна України, виробничі об'єднання. Після завершення переговорів і розробки проекту колективної угоди виникла низка питань: хто має підписати угоду від сторони власників та працівників? Коли угода набуває чинності – з моменту підписання її уповноваженими представниками сторін чи реєстрації Міністерством соціальної політики України? Яка сфера дії укладеної угоди?

Задача № 3

На семінарському занятті студент стверджував, що соціальне партнерство охоплює як дії щодо прийняття зобов'язань у соціально-трудовій сфері, так і діяльність у спільному здійсненні прийнятих зобов'язань. Чи правильне, на ваш погляд, твердження студента?

Нормативні акти та рекомендована література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – додаток до № 50. – Ст. 375.
3. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22 червня 2012 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 59. – Ст. 2366.
4. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23 грудня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28. – Ст. 255.
5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 361.
6. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.
7. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 34. – Ст. 227.
8. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 397.

9. Арсентьєва О.Е. Правове регулювання соціального партнерства на етапі реформування трудового права України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О. Е. Арсентьєва. – Луганськ, 2010. – 20с.
10. Базилюк А. Соціальне як засіб вирішення соціально-економічних проблем / А. Базилюк // Україна: аспекти праці. – 1997. – № 1. – С. 22–25.
11. Богуцька Л. Соціальне партнерство в Бельгії / Л. Богуцька // Профспілки України. – 2003. – № 6. – С. 51–54.
12. Болотіна Н. Б. Трудове право України: підручник / Н. Б.Болотіна. – 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 860 с.
13. Большаков С. Динамика трудовых отношений и социального партнерства в странах ЭС / С.Большаков, А. Григорьев // Человек и труд. – 2007. – № 1. – С. 66–68.
14. Бонвичини Р. Социальное партнерство и трудовые отношения в Европе. Приемлемы ли для России европейские модели? / Р. Бонвичини. – М.: Права человека, 2005. – 336 с.
15. Борисов В. Социальное партнерство в России: специфика или подмена понятий / В. Борисов // СОЦИС. – 2001. – № 5. – С. 56–59.
16. Головка М Л. Соціальне партнерство (сучасний міжнародний досвід) / М. Л. Головка, М. Л. Дубровський, В. І. Жуков. – К., 1994. – 57 с.
17. Жернаков В. Соціально-трудові відносини: поняття, суб'єкти, правове регулювання / В. Жернаков // Право України. – 1999. – № 10. – С. 41–45.
18. Забрамная Е. Европейские и российские минимальные стандарты социального диалога. Анализ законодательства и рекомендации для России / Е. Забрамная, М. Микола. – М.: Права человека, 2005. – 488 с.
19. Кисельова Т. Шлях до соціальної злагоди / Т. Кисельова // Праця і зарплата. – 2007. – № 20 (травень). – С. 4–5.
20. Колот А. Проблеми розбудови національної моделі соціально-трудових відносин / А. Колот // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 5. – С. 23–28.
21. Михеев В. А. Основы социального партнерства: теория и политика: учеб. для вузов / В. А. Михеев. – М.: Экзамен, 2001. – 448 с.
22. Огородник О. Природа і суспільна функція соціального партнерства / О. Огородник // Бюлетень Національної служби посередництва і примирення. – 2011. – № 3-4. – С. 4–8.
23. Покотило В.М. Становлення соціального партнерства в Україні в світлі проблеми кодифікації трудового законодавства / В. М. Покотило // Конституція України та проблеми систематизації законодавства : збірник наукових праць. – К., 1999. – Вип. 5. – С. 292–305.
24. Правовые основы социального партнерства. – М.: Профиздат, 1998. – 251 с.
25. Проблеми соціально-трудових відносин в Україні у контексті міжнародного досвіду // Україна: аспекти праці. – 1998. – №4. – С. 46.
26. Соціальне партнерство / С. В. Бакуменко, І. Є. Левинець (кер. автор. колективу). – К., 1999. – 300с.

27. Соціально-трудова відносина: оцінка і напрямок удосконалення: зб. наукових праць / НАН України, Ін-т економ. пром-сті ; відп. ред. О. І. Амоша. – Донецьк: ІЕП НАН України, 1997. – 159 с.

28. Українець С. Соціальне партнерство в Україні: перспективи законодавчого регулювання / С.Українець// Україна: аспекти праці. – 1998. – № 2. – С. 22–25.

29. Українець С. Соціально-трудова відносина в Україні: зміст і розвиток / С. Українець // Україна: аспекти праці. – 1999. – № 3. – С. 35–41.

30. Чанишева Г.І. Колективні відносина у сфері праці: теоретико-правовий аспект: монографія / Г. І. Чанишева. – Одеса: Юрид. літ., 2001. – 328 с.

31. Шебанова А.И. Соглашения и коллективные договоры в условиях формирования рыночных отношений / А.И. Шебанова // Государство и право. – 1993. – № 5. – С. 69–80.

32. Шопіна І. Соціальне партнерство або корпоративізм: пошук концептуальної моделі / І. Шопіна // Право України. – 2005. – № 11. – С. 44–49.

33. Шпак І. Модель соціального партнерства в Україні / Шпак І., Нагірна О. // Бюлетень Національної служби посередництва і примирення. – 2011. – № 5-6. – С. 9–12.

34. Щеглова С.Н. Социальное партнерство в сфере трудовых отношений / С. Н. Щеглова. – М.: Профиздат, 1995. – 112 с.

Семінарське заняття 2. Правовий статус трудового колективу, профспілок та роботодавців як суб'єктів соціального діалогу

План заняття

1. Поняття трудового колективу у трудовому праві.
2. Трудовий колектив як суб'єкт соціального діалогу.
3. Повноваження трудового колективу у соціальному діалозі.
4. Види трудових колективів. Колектив бригади.
5. Органи трудового колективу.
6. Поняття професійної спілки.
7. Функції профспілок.
8. Гарантії діяльності профспілок.
9. Види профспілок.
10. Порядок створення профспілок.
11. Права та обов'язки профспілок у сфері соціального діалогу.
12. Поняття, мета і завдання організацій роботодавців та їх об'єднань.
13. Принципи утворення та діяльності організацій роботодавців та їх об'єднань.
14. Гарантії діяльності організацій роботодавців та їх об'єднань.
15. Статус організацій роботодавців та їх об'єднань.
16. Повноваження організацій роботодавців та їх об'єднань.

Контрольні питання

1. Які суб'єкти виступають у соціальному партнерстві на стороні працівників? Наведіть приклади таких суб'єктів.

2. Розкрийте сутність понять «група», «колектив». Назвіть елементи, організаційні можливості та ознаки колективу.
3. Розкрийте класифікацію колективів.
4. Висвітліть зміст процесу створення трудового колективу.
5. Сформулюйте загальні принципи матеріальної заінтересованості трудового колективу в результатах господарської діяльності.
6. Як здійснюється формування колективу бригади?
7. Охарактеризуйте питання розподілу колективного заробітку в бригаді із застосуванням коефіцієнта трудової участі.
8. У чому полягає взаємна відповідальність власника або уповноваженого ним органу і бригади?
9. Поясніть правовий статус трудового колективу як суб'єкта соціального діалогу.
10. Дайте визначення професійної спілки.
11. Чи можна вважати порушенням права на свободу асоціації та введення колективних переговорів запровадження репрезентативності професійних спілок?
12. Які Ви знаєте види професійних спілок?
13. Яка роль професійних спілок у соціально-партнерських відносинах?
14. Якими нормативно-правовими актами регулюється діяльність професійних спілок?
15. Вступати або не вступати до профспілки – це право чи обов'язок фізичної особи?
16. У чому полягає незалежність профспілок?
17. Розкрийте питання легалізації профспілок, їх об'єднань.
18. Чи мають право особи, що представляють інтереси роботодавців, бути членами первинної профспілкової організації, виборного органу профспілкової організації?
19. Чи може бути утворена первинна професійна спілка працівниками, які працюють на різних підприємствах однієї галузі?
20. Чи може бути представником профспілки юридична особа, що надає юридичні послуги?
21. Проаналізуйте особливості статусу організацій роботодавців та їх об'єднань за чинним законодавством України. З'ясуйте, чи є різниця в повноваженнях цих суб'єктів.
22. Розкрийте правовий статус Українського союзу промисловців і підприємців, Конфедерації роботодавців України. Чи є він тотожним?
23. Чи має право будь-яка організація роботодавців брати участь у підписанні Генеральної угоди на стороні роботодавців?
24. Які нормативно-правові акти регулюють діяльність організацій роботодавців та їх об'єднань?
25. Визначте мету і завдання організацій роботодавців, їх об'єднань.
26. Які гарантії діяльності організацій роботодавців, їх об'єднань передбачені чинним законодавством?

27. Чи беруть участь організації роботодавців, їх об'єднання у веденні переговорів з укладення колективних договорів і угод?

28. У чому полягає сутність права організацій роботодавців, їх об'єднань на інформацію?

29. Чи визначені на законодавчому рівні терміни «роботодавець», «організація роботодавців», «об'єднання організацій роботодавців»?

30. Яким чином взаємодіють організації роботодавців, їх об'єднання і професійні спілки та їх об'єднання?

Теми для написання рефератів

1. Характеристика законодавства України про трудові колективи.
2. Проблеми визначення правового статусу трудових колективів.
3. Етапи розвитку трудового колективу.
4. Принципи участі трудових колективів в управлінні підприємствами, установами, організаціями.
5. Основні повноваження трудових колективів у сфері соціального діалогу.
6. Порядок утворення організацій роботодавців та їх об'єднань.
7. Установчі документи організацій роботодавців та їх об'єднань.
8. Членство в організаціях роботодавців, їх об'єднаннях.
9. Особливості державної реєстрації організацій роботодавців, їх об'єднань.
10. Символіка організацій роботодавців, їх об'єднань.
11. Припинення організацій роботодавців, їх об'єднань.
12. Відносини організацій роботодавців, їх об'єднань з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, професійними спілками, іншими громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами, організаціями.
13. Матеріальне та фінансове забезпечення діяльності організацій роботодавців, їх об'єднань.
14. Відповідальність за порушення законодавства про організації роботодавців.
15. Міжнародні зв'язки організацій роботодавців, їх об'єднань.
16. Мета діяльності профспілок.
17. Статут (положення) профспілки.
18. Повноваження виборчого органу первинної профспілкової організації на підприємстві.
19. Символіка профспілок, їх об'єднань.
20. Припинення діяльності профспілок, їх об'єднань.
21. Відповідальність за порушення законодавства про профспілки.

Практичні завдання

Задача № 1

У зв'язку із закінченням строку територіальної угоди первинна організація профспілки, що діяла на центрально-збагачувальній фабриці та

членами якої було більше двох відсотків зайнятого населення району, ініціювала колективні переговори з укладення нової угоди. До переговорів долучилася обласна профспілка, членами якої було менше двох відсотків зайнятого населення району. Профспілки створили спільний представницький орган та звернулися до районної держадміністрації про початок колективних переговорів. Проте держадміністрація відмовилась брати участь у колективних переговорах, посилаючись на те, що ані профспілки, ані спільний представницький орган не є повноважними суб'єктами.

Дайте правовий аналіз зазначеної ситуації. Які суб'єкти правоможні вступати у колективні переговори з укладення територіальної угоди?

Задача № 2

У колективному договорі містилася умова, згідно з якою працівники організації не могли бути притягнуті до дисциплінарної відповідальності за будь-якої підстави без згоди профспілкового органу. Однак начальник цеху Шайтанов своїм розпорядженням оголосив догану робітникові Бондаренку без згоди профоргану.

Чи правомірні дії керівника?

Задача № 3

Під час переговорів з укладення колективного договору виборний орган первинної профспілкової організації та представник роботодавця не досягнули домовленостей з певних питань. Одне з них – це встановлення скороченого робочого тижня для сімейних працівників, на вихованні у яких є малолітні діти. Виборний орган первинної профспілкової організації наполягав на встановленні цього положення у колективному договорі, оскільки у галузевій угоді така пільга була вже передбачена як гарантія, а порядок її надання повинен визначатися сторонами соціального діалогу на виробничому рівні.

Представник роботодавця категорично відмовлявся від включення цього положення у колективний договір, оскільки згідно з чинним законодавством надання додаткових пільг є правом роботодавця, а не його обов'язком. До того ж роботодавець вважав, що дія галузевої угоди не поширюється на нього, оскільки він не брав участі в укладенні та підписанні галузевої угоди і не уповноважував будь-кого іншого представляти його інтереси при укладенні цієї угоди.

Чи правомірна вимога виборного органу первинної профспілкової організації та відмова роботодавця?

Задача № 4

На фабриці виник спір між найманими працівниками і виборним органом первинної профспілкової організації з приводу того, хто повинен представляти інтереси працівників при веденні переговорів з укладення колективного договору. Ситуація ускладнювалася тим, що більшість працівників фабрики

висловили недовіру виборному органу первинної профспілкової організації та обрали власного представника для ведення переговорів з укладення колективного договору. Як наслідок, до директора фабрики для проведення колективних переговорів з укладення колективних договорів одразу звернулися виборний орган первинної профспілкової організації та представник працівників, обраний ними на загальних зборах.

Враховуючи наведену ситуацію, вкажіть, чи відповідають положення чинного законодавства України міжнародним стандартам щодо представництва найманих працівників та права на ведення колективних переговорів.

Нормативні акти та рекомендована література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.
3. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22 червня 2012 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 59. – Ст. 2366.
4. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23 грудня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28. – Ст. 255.
5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 361.
6. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.
7. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 34. – Ст. 227.
8. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 397.
9. Бойко М. Д. Трудове право України: навчальний посібник / М. Д. Бойко. – 3-тє вид., переробл. та допов. – К.: Атіка, 2010. – 316 с.
10. Болотіна Н. Б. Трудове право України: навч. посіб. / Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2008. – 375 с.
11. Запара С.І. Правовий аналіз профспілок в аспекті вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) / С. І. Запара // Право і безпека. – 2003. – № 4. – С. 110–113.
12. Запара С.І. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин при вирішенні колективного трудового спору / С. І. Запара // Право України. – 2004. – № 5. – С. 87–89.
13. Комарницький В.І. Соціальне партнерство на рівні підприємства та його суб'єкти / В. І. Комарницький // Вісник Академії праці і соціальних відносин. – 2001. – № 3. – С. 51–57.
14. Лазор В.В. Регулювання трудових розбіжностей: історико-правовий аналіз / В. В. Лазор // Прокуратура, людина, держава. – 2004. – № 3. – С. 115–121.

15. Лазор В.В. Трудовий колектив як суб'єкт трудового права і сторона трудових спорів/ В. В. Лазор // Право України. – 2003. – № 10. – С. 100–103.

16. Лисяк О.І. Поняття і визначення захисту профспілками соціально-трудова прав працівників та його форми / О.І. Лисяк // Актуальні проблеми державного управління: збірник наукових праць: у 2 ч. – Х.: Вид-во ХарПУ УАДУ «Магістр», 2002. – №2(13), ч. II. – С. 269–273.

17. Лисяк О.І. Функції профспілок у регулюванні трудових правовідносин / О.І. Лисяк // Збірник наукових праць. Серія: Право. – Х.: ХНАДУ, 2002. – Вип. 2. – С. 60–64.

18. Нікіфоров В.Ю. Соціальна природа профспілок та їх місце в системі громадських організацій / В.Ю. Нікіфоров // Право і безпека. – 2005. – № 1. – С. 120–125.

19. Попов А. Кому вигодно соціальне партнерство? /А.Попов //Вестник профсоюзів. – 2001. – № 22. – С. 13–14.

20. Прокопенко В. І. Трудове право України: підручник / В. І. Прокопенко. – Х.: Консум, 1998. –456 с.

21. Серета О.Г. Проблеми правового регулювання діяльності організацій роботодавців / О. Г. Серета //Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2003. – Вип. 61. – С. 100-105.

22. Серета О.Г. Щодо питання про відповідальність організацій роботодавців у трудовому праві/ О. Г. Серета //Проблеми розвитку юридичної науки у новому столітті: тези наук. доп. та повідомлень учасників наук. конф. молодих учених / за ред. М.І. Панова. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2003. – С. 106–109.

23. Соловйова Л. Роботодавець: термінологічні та правові аспекти / Л. Соловйова // Право України. – 2002. – № 3. – С. 76–81.

24. Теліпко В. Е. Трудове право України: навч. посіб. /В. Е. Теліпко, О. Г. Дутова ;за заг. ред. В. Е. Теліпко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 456 с.

25. Тіщенко Т. М. Особливості колективно-договірного регулювання трудових відносин у сучасному суспільстві / Т. М. Тіщенко // Трудове право та проблеми соціального захисту населення в контексті правової держави: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 24-25 вересня 2010 р. / за ред. проф. В. С. Венедіктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський економіко-правовий університет, 2010. –С. 183–189.

26. Трудове право України: Академічний курс :підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, З. Я. Козак та ін. ; за ред. П. Д. Пилипенка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Ін Юре, 2006. – 544 с.

27. Цесарський Ф. А. Роль профспілок у становленні соціального партнерства в Україні / Ф.А. Цесарський//Сучасні проблеми права, державної безпеки життєдіяльності людини, формування громадянського суспільства: матеріали секції № 9 першої обласної конференції молодих науковців «Тобі, Харківщино, пошук молодих» (м. Харків, 19-20 березня 2002 р.) / за ред. М. І. Панова. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2002. – С. 44–49.

28. Циганчук Н.А. Професійні спілки як сторона соціального партнерства / Н.А. Циганчук // Держава і право : збірник наукових праць. – К., 2001. – Вип. 11. – С. 377–382.

29. Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект: монографія / Г. І. Чанишева. – Одеса: Юрид. літ., 2001. – 328 с.

30. Ярошенко О. Щодо права роботодавців на об'єднання / О. Ярошенко // Право України. – 1998. – № 5. – С. 76–78.

Семінарське заняття 3. Поняття, види та порядок прийняття актів соціального діалогу

План заняття

1. Поняття колективного договору та угоди.
2. Сторони колективного договору та угоди.
3. Порядок укладення колективного договору та угоди.
4. Зміст колективного договору та угоди.

Контрольні питання

1. У чому полягає різниця між колективними договорами та угодами?
2. Які є види колективних угод? Охарактеризуйте їх.
3. Хто виступає сторонами угод?
4. Де реєструються колективні угоди?
5. Що таке колективний договір і в яких аспектах його можна розглядати?
6. Яке значення колективного договору?
7. Яка роль колективного договору в реалізації повноважень трудового колективу?
8. На які строки укладається колективний договір відповідно до законодавства?
9. Назвіть сторони колективного договору.
10. Назвіть етапи укладення колективних договорів.
11. Назвіть сферу поширення колективного договору.
12. Які основні фактори визначають зміст колективного договору?
13. Яка загальна структура колективного договору?
14. На які групи поділяються умови колективного договору?
15. Що включають у себе нормативні положення колективного договору?
16. Які додатки є невід'ємною частиною колективного договору?
17. Де реєструються колективні угоди та договори?
18. Які органи здійснюють контроль за дотриманням умов колективного договору?
19. Чи зобов'язаний роботодавець укласти колективний договір?

Теми для написання рефератів

1. Міжнародно-правове регулювання колективно-договірних відносин.
2. Напрями вдосконалення колективно-договірного регулювання праці.
3. Колективний договір як засіб досягнення соціального миру.

4. Вплив актів МОП на трудове законодавство України у питаннях ведення колективних переговорів.

5. Мета та зміст Генеральної угоди.

Практичні завдання

Задача № 1

Дмитренко П. Д. працює директором комунального підприємства, яке було створене за рішенням міської ради відповідної територіальної громади. Головним інженером (спеціалістом) на цьому підприємстві працює син, який був усиновлений у 16-річному віці. У колективному договорі зазначено, що родичі не можуть працювати разом на одному підприємстві.

Чи має право власник запроваджувати обмеження щодо спільної роботи на тому самому підприємстві? Чи порушує це їхні права?

Задача № 2

В одному з розділів колективного договору організації з побутового обслуговування населення були передбачені додаткові заходи заохочення, у тому числі почесні звання: «кадровий робітник», «майстер золоті руки», а також закріплені такі заходи впливу за порушення трудової дисципліни: переведення на нижчеоплачувану роботу терміном до 3 місяців, зменшення тривалості щорічної відпустки, надання щорічної (основної) відпустки в зимовий час.

Оцініть правомірність зазначених положень колективного договору .

Задача № 3

До колективного договору ВАТ «Автотехніка» було включене положення, відповідно до якого роботодавець зобов'язувався щомісячно перераховувати профспілковій організації гроші в розмірі 0,5 % від фонду оплати праці для ведення культурно-просвітницької та фізкультурно-оздоровчої роботи серед працівників та членів їх сімей.

Чи може бути включене в колективний договір дане положення?

Нормативні акти та рекомендована література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.

3. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22 червня 2012 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 59. – Ст. 2366.

4. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23 грудня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28. – Ст. 255.

5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня

1993 року// Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 361.

6. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року// Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.

7. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 34. – Ст. 227.

8. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 року// Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 397.

9. Білоус Ю. Колективний договір – важлива форма соціального партнерства та захисту трудових прав найманих працівників / Ю. Білоус // Бюлетень Національної служби посередництва і примирення. – 2007. – № 3. – С. 26–30.

10. Бойко М. Д. Трудове право України: навчальний посібник / М. Д. Бойко. – 3-тє вид., переробл. та допов. – К.: Атіка, 2010. – 316 с.

11. Болотіна Н. Б. Трудове право України: навч. посіб. /Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2008. – 375 с.

12. Гончарова Г. Сфера укладення колективного договору/Г. Гончарова, В. Жернаков // Право України. – 2000. – №8. – С. 36–40.

13. Киселев И. Я. Сравнительное и международное трудовое право: учебник для вузов / И. Я. Киселев. – М.: Дело, 1999. – 306 с.

14. Киселев И. Я. Зарубежное трудовое право: учебник для вузов / И. Я. Киселев. – М.: НОРМА-ИНФРА-М, 1998. – 640 с.

15. Козак З. Я. Договірне регулювання за трудовим правом України: навчальний посібник / З. Я. Козак. – К., 1999. – 245 с.

16. Коршунов Ю. Коллективный договор в условиях рыночной экономики / Ю. Коршунов // Хозяйство и право. – 1992. – № 2. – С. 47–51.

17. Ласько І. М. Акти соціального партнерства в системі джерел права / І. М. Ласько // Проблеми правового забезпечення інтересів суб'єктів трудового права в умовах реформування трудового законодавства: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції, (30 вересня-1 жовтня 2011 року) / за ред. А. В. Андрушко, О. А. Ситницької. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2011. – С. 149–150.

18. Лосяця І. Колективний договір в нових умовах господарювання / І. Лосяця // Право України. – 1997. – №5. – С. 73–76.

19. Прокопенко В. І. Трудове право України: підручник / В. І. Прокопенко. – Х.: Консум, 1998. – 456 с.

20. Сімутіна Я. В. До питання визначення сфери дії колективних договорів та угод / Я. В. Сімутіна // Часопис Київського університету права: науково-теоретичний журнал. – 2010. – № 2. – С. 186–190.

21. Стадник М. П. Проблеми розвитку законодавства про колективні договори та угоди / М. П. Стадник // Удосконалення трудового законодавства в умовах ринку праці: монографія / відп. ред. Н. М. Хуторян. – К.: Ін Юре, 1999. – 280 с.

22. Стичинський Б. С. Науково-практичний коментар до законодавства

України про працю / Б. С. Сличинський. – 4-те видання, доп. і перероб. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 456 с.

23. Тіщенко Т. М. Особливості колективно-договірного регулювання трудових відносин у сучасному суспільстві / Т. М. Тіщенко // Трудове право та проблеми соціального захисту населення в контексті правової держави: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 24-25 вересня 2010 р. / за ред. проф. В. С. Венедіктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський економіко-правовий університет, 2010. – С. 183–189.

24. Трудове право України: Академічний курс: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, З. Я. Козак та ін.; за ред. П. Д. Пилипенка. – 2-ге вид. перероб і доп. – К.: Ін Юре, 2006. – 544 с.

25. Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект: монографія / Г. І. Чанишева. – Одеса: Юрид. літ., 2001. – 328 с.

26. Чернявська Є. І. Колективний договір як механізм розвитку трудового потенціалу організації / Є. І. Чернявська // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2011. – № 14 (168), ч. I. – С. 213–219.

27. Чумаченко І. М. Практичні дії профспілок при укладенні колективних договорів та угод / І. М. Чумаченко // Право і безпека: науковий журнал. – 2010. – № 2 (34). – С. 252–256.

28. Шебанова А. И. Соглашения и коллективные договоры в условиях формирования рыночных отношения / А. И. Шебанова // Государство и право. – 1993. – № 5. – С. 69–80.

Семінарське заняття 4. Соціальне посередництво при вирішенні колективних трудових спорів

План заняття

1. Поняття і предмет колективного трудового спору (конфлікту).
2. Сторони колективного трудового спору.
3. Порядок утворення і вирішення колективного трудового спору примирною комісією.
4. Поняття та повноваження трудового арбітражу і незалежного посередника у вирішенні колективних трудових спорів.
5. Національна служба посередництва і примирення та її взаємодія зі сторонами колективного трудового спору.
6. Страйк як спосіб вирішення колективних трудових спорів.

Контрольні питання

1. Визначте правовий статус Національної служби посередництва і примирення.
2. Який порядок розгляду колективних трудових спорів?
3. Які органи розглядають колективні трудові спори?
4. Назвіть випадки та порядок проведення страйку.
5. Назвіть випадки обмеження застосування страйку.

6. Чи може бути колективний трудовий спір переданий на вирішення до суду?
7. В яких випадках страйк буде визнаний незаконним?
8. Які наслідки участі працівників у страйку?
9. Яка відповідальність передбачається чинним законодавством за організацію страйку, визнаного судом незаконним?

Теми для написання рефератів

1. Право на страйк: міжнародні стандарти і національна юридична практика.
2. Негативні правові наслідки страйкового руху.
3. Примирні процедури з метою вирішення колективних трудових спорів у проекті Трудового кодексу України.
4. Страйк як спосіб захисту інтересів працівників: українське законодавство та зарубіжний досвід.

Практичні завдання

Задача № 1

Працівники будинку культури селища Виноградів, що на Закарпатті, вирішили оголосити страйк. Вони наполягали на поліпшенні умов праці, а саме на забезпеченні їхніх робочих місць новітніми комп'ютерами. Для вирішення цього питання вони не зверталися в жодну інстанцію.

Чи може бути проведений уцьому випадку страйк?

Задача № 2

Між найманими працівниками та власником підприємства «Колос» виникли розбіжності щодо виконання колективного договору. Наймані працівники вирішили звернутися для вирішення спірної ситуації до примирної комісії, на що отримали відмову від цього органу.

Як Ви вважаєте, чому примирна комісія відмовила у задоволенні вимог найманих працівників?

Задача № 3

Трудовий колектив Гідрографічної бази висунув на своїй конференції 10 березня вимоги про збільшення заробітної плати та її індексації у зв'язку з інфляцією. Ці вимоги розглядалися примирною комісією і трудовим арбітражем, але згоди з першого і другого питання досягнуто не було.

На конференції 13 березня трудовий колектив прийняв рішення розпочати безстроковий страйк з 10 червня і попередив про це начальника бази 14 травня.

Начальник Гідрографічної бази звернувся до місцевого суду з позовом до страйкового комітету, створеного на конференції та уповноваженого трудовим колективом очолити страйк, про визнання страйку незаконним. Позивач посилався на те, що страйк спричинить призупинення роботи бази, через що будуть понесені великі збитки.

Яким чином може бути вирішений цей конфлікт?

Задача № 4

Вантажники АТ «Фокус» зажадали від керівництва підвищити їм заробітну плату на 40 %. Свої вимоги робітники виклали у письмовому вигляді, вказавши, що у разі відмови вони через два тижні оголошують страйк. Роботодавець відхилив вимоги бригади вантажників, і останні, оголосивши страйк, не вийшли на роботу. Роботодавець звільнив всіх членів бригади за прогул.

Чи законні дії роботодавця?

Нормативні акти та рекомендована література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.
3. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 34. – Ст. 227.
4. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 397.
5. Положення про Національну службу посередництва і примирення: Затверджене Указом Президента України від 17 листопада 1998 року № 1258/98// Офіційний вісник України. – 1998. – № 46. – Ст. 13.
6. Положення про примирну комісію: Затверджене наказом Національної служби посередництва і примирення від 18 листопада 2008 року № 130 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0130299-08>.
7. Положення про посередника [Електронний ресурс]: затверджене наказом Національної служби посередництва і примирення від 18 листопада 2008 року № 133. – Режим доступу: <http://www.nspp.gov.ua/?s=35&id=1709>.
8. Положення про порядок розгляду колективного трудового спору (конфлікту) примирною комісією за участю незалежного посередника [Електронний ресурс]: затверджене наказом Національної служби посередництва і примирення від 11 травня 2004 року № 71. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1047.1281.0>.
9. Положення про трудовий арбітраж [Електронний ресурс]: затверджене наказом Національної служби посередництва і примирення від 18 листопада 2008 року № 135. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1047.2453.0>.
10. Андрійв В. М. Трудові спори: навч. посіб. / В. М. Андрійв, І. О. Ізарова. – Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. – 236 с.
11. Болотіна Н. Б. Трудове право України: Підручник / Н. Б. Болотіна. – 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 860 с.

12. Борисов Б.А. Защита трудовых прав /Б.А. Борисов // Трудовое право – 1997. – № 3. – С. 37–45.
13. Брезін Є. Статус Національної служби посередництва і примирення у системі державних органів України / Є. Брезін // Бюлетень Національної служби посередництва і примирення. – 2011. – № 1-2. – С. 18–25.
14. Бурак В. Поняття та види правових форм захисту трудових прав і законних інтересів працівників / В. Бурак // Проблеми правового забезпечення праці та соціального захисту населення України в сучасних умовах: збірник матеріалів круглого столу / за редакцією кандидата юридичних наук, доцента Шумної Л. П. – Чернігів: «Видавництво „Чернігівські обереги”», 2006. – С. 20–24.
15. Бурак В. Я. Правове регулювання вирішення трудових спорів в Україні: посіб. для студентів / В. Я. Бурак. – Л., 2000. – 183 с.
16. Бурак В. Я. Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні / В. Я. Бурак. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 382 с.
17. Валецька О. Проблема вирішення колективного трудового спору у судовому порядку / О. Валецька // Держава і право: de lege praeterita, instante, futura: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції; Миколаїв, 27-28 листопада 2009 року. – Миколаїв: Іліон, 2009. – С. 250–251.
18. Гаращенко Л. П. До визначення напрямів удосконалення законодавства України про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) /Л. П. Гаращенко, О. М. Бондарук // Часопис Київського університету права. – 2006. – № 2. – С.120–124.
19. Єжель Л. І. Особливості перебігу колективного трудового спору (конфлікту) / Л. І. Єжель // Бюлетень Національної служби посередництва і примирення. – 2002. – № 6. – С. 42–44.
20. Єрохін С.В. Міжнародний досвід вирішення примирними органами колективних трудових спорів /С.В. Єрохін // Трудове право України в контексті європейської інтеграції: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 25-27 травня 2006 р./ за ред. проф. В. С. Венедиктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський національний університет внутрішніх справ, 2006. – С. 247–252.
21. Іващенко М. Громадські об'єднання підприємців як засіб узгодження державних і корпоративних інтересів /М.Іващенко, А.Сменковський // Економіка України. – 1999. – № 10. – С. 58.
22. Іншин М. Сутність та основні ознаки трудових конфліктів та трудових спорів / М. Іншин // Трудове право України. – 2007. – №1. – С. 33–36.
23. Константінова Н.С. Локаут: міжнародний досвід та законодавчі перспективи в Україні / Н.С. Константінова // Трудове право України в контексті європейської інтеграції: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 25-27 травня 2006 р./ за ред. проф. В. С. Венедиктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський національний університет внутрішніх справ, 2006. – С. 274–277.
24. Лаврінчук І.П. Ефективність розгляду колективних трудових спорів як одна з умов соціальної злагоди / І.П. Лаврінчук // Праця і зарплата. – 2004. – № 12 (березень). – С. 4–5.

25. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі: монографія / В. В. Лазор. – Луганськ: Література, 2004. – 352 с.

26. Огородник О.Г. Правова база по вирішенню колективних трудових спорів потребує вдосконалення / О. Г. Огородник // Проблеми правового забезпечення праці та соціального захисту населення України в сучасних умовах: збірник матеріалів круглого столу / за ред. канд. юрид. наук, доцента Шумної Л. П. – Чернігів: «Видавництво „Чернігівські обереги”», 2006. – С. 57–62.

27. Сокол М. В. Вирішення колективних трудових спорів в примирній комісії та за допомогою незалежного посередника / М. В. Сокол // Держава і право: збірник наукових праць. Випуск 40. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2008. – С. 334–340.

28. Сокол М. В. Вирішення колективного трудового спору за допомогою трудового арбітражу / М. В. Сокол // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2008. – Вип. 43. – С. 359–365.

29. Стадник М. П. Правове регулювання вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.05/ М. П. Стадник. – К., 1998. – 20 с.

30. Стадник М.П. Теоретичні проблеми вдосконалення законодавства з питань розв'язання колективних трудових спорів/ М. П. Стадник // Правова держава. – К., 1997. – № 8. – С. 10–15.

31. Стадник М.П. Формування і розвиток законодавства з питань розв'язання колективних трудових спорів / М.П. Стадник // Удосконалення трудового законодавства в умовах ринку / відп. ред. Н. М. Хуторян. – К.: Ін Юре, 1999. – С. 117–142.

32. Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика / упоряд.: В. А. Скоробагатько, М. І. Федішин. – К.: Істина. – 2000. – 432 с.

33. Трудові спори: навч. посіб. / за заг. ред. В. П. Пастухова, Л. П. Грузінова, М. Л. Смолярова, Ю. М. Щотова. – К.: Магістр - XXI сторіччя, 2005. – 272 с.

34. Цесарський Ф.А. Реалізація профспілками права на страйк: правові аспекти / Ф.А. Цесарський // Захист соціальних та економічних прав людини: міжнародні стандарти і законодавство України: матеріали науково-практичної конференції; 12 березня 2004 року, м. Київ / за ред. О. Ф. Штанька, Н. Б. Болотіної. – К.: КЮІ МВС України, 2004. – Ч.І. – С. 92–95.

35. Чанишева Г. Право на страйк: міжнародні стандарти та законодавство України / Г. Чанишева // Право України. – 2000. – № 12. – С. 80–86.

36. Чанишева Г. Теоретичні проблеми правового регулювання колективних трудових відносин в сучасних умовах / Г. Чанишева // Право України. – 2000. – № 8. – С. 31–34.

37. Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект: монографія / Г. І. Чанишева. – Одеса: Юрид. літ., 2001. – 328 с.

38. Чернадчук В. Класифікація колективних трудових спорів / В. Чернадчук // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 12. – С. 46–48.

39. Швець Н. М. Право на страйк та умови його реалізації: монографія / Н. М. Швець. – Х.: Право, 2009. – 224 с.

40. Шевченко Д. Проблеми регулювання страйку в сучасний період / Д. Шевченко // Проблеми вдосконалення правового регулювання соціально-трудових відносин в Україні: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 5-6 червня 2009 р. / за ред. проф. В. С. Венедіктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський економіко-правовий університет, 2009. – С. 204–206.

41. Ярецько А. Розгляд колективних трудових спорів / А. Ярецько // Право України. – 1998. – № 8. – С. 101–103.

Семінарське заняття 5. Загальні положення щодо трудових спорів в Україні

План заняття

1. Поняття та предмет трудових спорів.
2. Сторони трудових спорів.
3. Види трудових спорів.
4. Загальна характеристика індивідуальних трудових спорів.
5. Загальна характеристика колективних трудових спорів.
6. Причини виникнення трудових спорів.
7. Проблеми вдосконалення законодавства, яке регулює вирішення трудових спорів в Україні.

Контрольні питання

1. Обґрунтуйте доцільність або недоцільність існування комісій по трудових спорах.
2. Чи може бути спір трудовим з приводу невиконання умов колективного договору про надання позачергового житла працівникам? У якому порядку він повинен вирішуватися?
3. Чи може бути трудовим спір про виплату допомог матерям з дітьми, якщо це передбачено колективним договором?
4. Чи може бути стороною трудового спору особа, яка не є працівником?
5. Хто є стороною колективного трудового спору: профспілковий орган, який представляє інтереси найманих працівників, чи самі наймані працівники?
6. Ваша думка з приводу ефективності проведення примирних процедур при вирішенні колективних трудових спорів.
7. Ваша думка з приводу необхідності окремого врегулювання порядку вирішення трудових спорів.
8. До предмета якої галузі права можна віднести правовідносини, що виникають при вирішенні трудових спорів.

Теми для написання рефератів

1. Принципи розгляду трудових спорів.

2. Система органів розгляду трудових спорів.
3. Підвідомчість трудових спорів та її види.

Практичні завдання

Задача № 1

Водій таксі К. уклав договір оренди автомашини, на якій працював, з адміністрацією таксопарку. Орендну плату він зобов'язався сплачувати у твердій сумі, незалежно від виручки. Пропрацювавши два місяці, К. виявив, що таксопарк йому не платить заробітної плати. У таксопарку йому пояснили, що оплатою праці є весьиторг, який у нього залишається після сплати орендної плати. К. звернувся до КТС про вирішення спору. Голова КТС пояснив К., що такий спір не підвідомчий КТС, оскільки тут має місце цивільно-правовий договір оренди. Суд, розглядаючи спір між К. і таксопарком з приводу оплати праці, керувався нормами трудового права. При цьому суд виходив з того, що оренда лише змінила раніше укладений з К. трудовий договір. В якому порядку повинен вирішуватися спір? Ваша думка про правильність рішення суду.

Задача №2

При розгляді справи про поновлення на роботі суддя місцевого суду М. перебував у нетверезому стані і у процесі розгляду справи відпускав непристойні репліки на адресу позивачки. Голова суду порушив проти нього дисциплінарне провадження. За його розпорядженням 29 травня була створена комісія, яка провела перевірку даних про дисциплінарний проступок судді М. Підготовлена довідка від 23 червня підтверджувала перебування судді у судовому засіданні у нетверезому стані.

2 липня 2017 року голова місцевого суду представив матеріали перевірки і доповідну записку про притягнення М. до дисциплінарної відповідальності голові кваліфікаційної комісії суддів.

Через відсутність більшості членів комісії (перебували у відпустках) справу М. розглядали 5 вересня і простою більшістю голосів (6 – «за», 1 – «утримався») його було звільнено від займаної посади відповідно до п. 7 ст. 40 КЗпП. М. оскаржив рішення атестаційно-дисциплінарної комісії голові апеляційного суду. В якому порядку повинен розглядатися цей спір? Обґрунтуйте Вашу думку з приводу наведеної справи.

Задача № 3

Директор комунального підприємства відмовив у прийомі на роботу підлітку 15 річного віку, обґрунтовуючи свою відмову тим, що за законом особи молодше 16 років можуть бути прийняті на роботу у виняткових випадках і лише за попередньою згодою профкому. Чи правомірна відмова директора? Куди її можна оскаржити? В якому порядку повинен розглядатися цей спір? Вирішіть справу.

Задача № 4

Інженер підприємства К. у зв'язку з хворобою, яка тривала більше чотирьох місяців поспіль (важкий перелом ноги), був звільнений з роботи за п. 5 ст. 40 КЗпП України. К. не погодився зі звільненням і звернувся до суду з позовом про поновлення на роботі. В обґрунтування своїх вимог К. вказав, що його посада ніким не зайнята, а його обов'язки тимчасово розподілені між колегами по відділу. Суддя зауважив К., що в позовній заяві він повинен ще вимагати виплати компенсації за вимушений прогул. К. заперечив, оскільки вважав, що суд сам повинен вирішити це питання. Проаналізуйте аргументи судді і К. Вирішіть спір.

Задача № 5

Трудовий колектив гідрографічної бази висунув на конференції 15 лютого вимогу про збільшення заробітної плати та її індексації у зв'язку з інфляцією. Ці вимоги розглядалися примирною комісією і трудовим арбітражем, але спір вирішений не був. На конференції 19 лютого наймані працівники прийняли рішення про початок безстрокового страйку з 3 березня і попередили про це керівництво 20 лютого. Начальник гідрографічної бази звернувся до суду з позовом про визнання страйку незаконним, оскільки початок його призведе до зриву робіт з підготовки до весняних паводків, що може спричинити значну шкоду. В якому порядку вирішується колективний трудовий спір? Яке рішення повинен винести суд?

Нормативні акти та рекомендована література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.
3. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 34. – Ст. 227.
4. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 397.
5. Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207.
6. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 06.11.1992 р. // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами. Ч. II / уклад.: В. С. Ковальський, Л. П. Ляшко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 388–403.
7. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. № 4 (із змін. і доп.) // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України. 1985-1995. – К., 1995. – Ч. 2. – С. 31–40.

8. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 березня 1992 р. № 14 // Вісник Верховного Суду України. – 1997. – № 2. – С. 21–22.
9. Архипов В. Д. Подведомственность трудовых споров /В. Д. Архипов. – М.: Юрид. лит., 1980. – 94 с.
10. Бару М. Й. Чи потребують судового захисту трудові спори до виникнення трудових правовідносин? /М.Й. Бару // Право України. – 1996. – № 5. – С. 63–53.
11. Болотіна Н. Б. Трудове право України: підручник /Н. Б.Болотіна. – 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 860 с.
12. Борисов Б.А. Защита трудовых прав / Б.А. Борисов // Трудовое право – 1997. – № 3. – С. 37–45.
13. Бурак В. Поняття та види правових форм захисту трудових прав і законних інтересів працівників / В. Бурак // Проблеми правового забезпечення праці та соціального захисту населення України в сучасних умовах: збірник матеріалів круглого столу / за ред. канд. юрид. наук, доцента Шумної Л. П. – Чернігів: «Видавництво „Чернігівські обереги”», 2006. – С. 20–24.
14. Бурак В. Я. Правове регулювання вирішення трудових спорів в Україні: посіб. для студентів / В. Я. Буряк. – Л., 2000. – 183 с.
15. Бурак В. Я. Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні / В. Я. Буряк. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 382 с.
16. Валецька О. Проблема вирішення колективного трудового спору у судовому порядку / О. Валецька // Держава і право: de lege praeterita, instante, futura: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції; Миколаїв, 27-28 листопада 2009 року. – Миколаїв: Іліон, 2009. – С. 250–251.
17. Гаращенко Л. П. До визначення напрямів удосконалення законодавства України про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) /Л. П. Гаращенко, О. М. Бондарук // Часопис Київського університету права. – 2006. – № 2. – С.120–124.
18. Голощанов С. А. Понятие, виды, причины, подведомственность трудовых споров /С. А.Голощанов. – М.: ВЮЗИ, 1984. – Ч. 1. – С. 17–21.
19. Григор'єва Л. Трудові спори і вирішення їх судами /Л.Григор'єва // Праця і зарплата. – 1999. – № 12 (172). – С. 28–30; № 13 (173). – С. 22; № 14 (174). – С. 11.
20. Давиденко Г. Зміни порядку розгляду індивідуальних трудових спорів / Г. Давиденко// Право України. – 1992. – № 7. – С. 42–46.
21. Давиденко Г. І. Розгляд судами спорів, пов'язаних з укладенням, зміною і припиненням трудового договору / Г. І. Давиденко // Вісник Верховного Суду України. – 1997. – № 3. – С. 35–36.
22. Жигалкін П. І. Судова практика та її значення для регулювання відносин у сфері праці: монографія /П. І. Жигалкін, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. – Х.: Вид-во ПП «ФІНН», 2008. – 544 с.

23. Зубкова А., Румянцев Б. Формы и методы урегулирования трудовых споров и конфликтов / А.Зубкова, Б. Румянцев // Хозяйство и право. – 1998. – № 8. – С. 111–117.

24. Іншин М. Сутність та основні ознаки трудових конфліктів та трудових спорів / М. Іншин // Трудове право України. – 2007. – № 1. – С. 33–36.

25. Кабанець В. До питання вдосконалення класифікації трудових спорів / В. Кабанець // Право України. – 2006. – № 6. – С. 106–109.

26. Киселев И.Я. Организация и деятельность трудовых судов: зарубежный опыт / И.Я.Киселев. – М.,1996. – 212 с.

27. Колосов В.К. Трудовые споры / В. К. Колосов. – М.: Профиздат, 1986. – 184 с.

28. Копайгора І. І. Розв'язання трудових конфліктів у період нової економічної політики / І. І. Копайгора, І. Д. Копайгора // Трудове право України: сучасний стан та перспективи: матеріали науково-практичної конференції; м. Сімферополь, 22-24 травня 2008 р. / за ред. проф. В. С. Венедиктова. – Сімферополь: Українська асоціація фахівців трудового права, Кримський юридичний інститут, 2008. – С. 61–64.

29. Кузніченко О.В. Теоретичні аспекти розвитку трудової юстиції в Україні в контексті європейської інтеграції / О.В. Кузніченко// Трудове право України в контексті європейської інтеграції: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 25-27 травня 2006 р./ за ред. проф.В. С. Венедиктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський національний університет внутрішніх справ, 2006. – С.20–25.

30. Лаврінчук І.П. Ефективність розгляду колективних трудових спорів як одна з умов соціальної злагоди / І.П. Лаврінчук // Праця і зарплата. – 2004. – № 12 (березень). – С. 4–5.

31. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі: монографія / В. В.Лазор. – Луганськ: Література, 2004. – 352 с.

32. Лазор В.В. Правовая природа трудового арбитража и его место в современном трудовом праве Украины/ В. В.Лазор // Трудове право України в контексті європейської інтеграції: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 25-27 травня 2006 р./ за ред. проф. В. С. Венедиктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський національний університет внутрішніх справ, 2006. – С. 88–96.

33. Лазор В.В. Правовые проблемы разрешения трудовых споров, связанных с нежеланием граждан иметь идентификационный номер физического лица / В. В.Лазор// Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки.– К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – Вип. 23. – С. 231–236.

34. Лазор В.В. Проблемы востребованности комиссии по трудовым спорам при разрешении индивидуальных трудовых разногласий/ В. В.Лазор// Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки.– К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. – Вип. 21. – С. 252–260.

35. Лазор Л.И. Судебная защита от посягательства на честь, достоинство и деловую репутацию/ Л. И.Лазор // Актуальні проблеми права: теорія і практика: збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету / голов. ред. Л. І. Лазор. – Луганськ: Вид-во Східноукр.нац.ун-ту, 2000. – № 2. – С. 5–9.

36. Лозовой С. До питання про класифікацію індивідуальних трудових спорів / С. Лозовой // Проблеми вдосконалення правового регулювання соціально-трудова відносин в Україні: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 5-6 червня 2009 р. / за ред. проф. В. С. Венедіктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський економіко-правовий університет, 2009. – С. 160–162.

37. Миронов В.И. О некоторых процессуальных трудностях судебной практики по трудовым делам / В.И. Миронов // Государство и право. – 1994. – № 11. – С. 57–61.

38. Потапова Л.Н. Трудовые споры и порядок их разрешения / Л. Н. Потапова // Бухгалтерский учет. – 1996. – № 7. – С. 55–59.

39. Ставцева А. И. Разрешение трудовых споров. (Судебная защита от необоснованных переводов и увольнений) / А. И. Ставцева. – М.: ЗАО «Бизнес-школа “Интел – Синтез”», 1998. – 288 с.

40. Ставцева А. И. Трудовые споры по отдельным категориям судебных дел / А. И. Ставцева// Право и экономика. – 1998. – № 6. – С. 93–102.

41. Стадник М.П. Формування і розвиток законодавства з питань розв’язання колективних трудових спорів / М.П. Стадник // Удосконалення трудового законодавства в умовах ринку / відп. ред. Н.М. Хуторян. – К.: Ін Юре, 1999. – С. 117–142.

42. Судебная практика по трудовым делам / автор-составитель Д. Рогачев. – М.: ТК Велби, 2004. – 320 с.

43. Толкунова В. Н. Трудовые споры и порядок их разрешения. – М.: Юрист, 1996. – 113 с.

44. Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика / упоряд.: В. А. Скоробагатько, М. І. Федішин. – К.: Істина, 2000. – 432 с.

45. Трудові спори: навч. посіб. / за заг. ред. В. П. Пастухова, Л. П. Грузінова, М. Л. Смолярова, Ю. М. Щотова. – К.: Магістр – XXI сторіччя, 2005. – 272 с.

Семінарське заняття 6. Порядок вирішення індивідуальних трудових спорів. Особливості розгляду судами деяких категорій трудових спорів

План заняття

1. Проблеми існування досудового порядку вирішення індивідуальних трудових спорів.
2. Порядок утворення комісій по трудових спорах. Порядок звернення до КТС за вирішенням індивідуального трудового спору.
3. Компетенція КТС по вирішенню трудових спорів.
4. Порядок розгляду індивідуальних трудових спорів у КТС. Загальна характеристика.

5. Порядок прийняття рішення КТС по спору та його виконання. Особливості оскарження рішення КТС.

Контрольні питання

1. Ваші міркування з приводу існування досудового порядку вирішення індивідуальних трудових спорів.

2. На Вашу думку, чи не порушує права роботодавця існуючий порядок утворення комісій по трудових спорах? Запропонуйте свій варіант порядку утворення КТС.

3. Як розподілити компетенцію комісій по трудових спорах, якщо утворюється загальнозаводська комісія і цехова?

4. Куди звернутися працівнику, якщо комісія по трудових спорах затягує розгляд його спору?

5. Які, на Вашу думку, повинні бути обгрунтовані підстави для задоволення клопотання сторони спору про відвід члену КТС?

6. Чи може КТС розглядати справи про відшкодування моральної шкоди?

7. Які особливості заяви до КТС про вирішення спору про порушення законодавства про оплату праці?

8. Які особливості рішення КТС по спору про зняття дисциплінарного стягнення?

9. Які особливості розгляду справи в КТС про оскарження притягнення працівника до матеріальної відповідальності?

10. В якому порядку оскаржується рішення КТС? Ваші пропозиції щодо його вдосконалення.

Теми для написання рефератів

1. Комісія з трудових спорів як первинний орган із розгляду трудових спорів.

2. Місцеві суди як один із видів органів із розгляду трудових спорів.

3. Строки розгляду трудових спорів у суді.

4. Трудові спори щодо поновлення на роботі осіб, звільнених з ініціативи роботодавця.

5. Інші трудові спори щодо поновлення на роботі працівників.

6. Трудові спори щодо зміни формулювання причин звільнення і дати звільнення.

Практичні завдання

Задача № 1

15 квітня 2017 року вахтер М. звернувся до директора заводу із заявою, в якій просив забезпечити його кімнатою у малосімейному гуртожитку згідно з умовами трудового договору. Директор відмовив йому, посилаючись на відсутність вільних кімнат для поселення. 20 квітня М. звернувся із заявою до КТС з проханням вирішити спір. Голова КТС відмовив М. у прийнятті заяви, пояснивши, що такі спори комісія не розглядає, і порадив працівнику звернутися до місцевого суду. Яка компетенція КТС по вирішенню трудових

спорів? Чи правильно поступив голова КТС? Ваша думка з приводу вирішення цієї ситуації.

Задача № 2

Профспілковий комітет виступив ініціатором скликання зборів трудового колективу для обрання комісії по трудових спорах. Директор негативно поставився до такої пропозиції, пояснивши, що згідно з Конституцією України всі спори, у тому числі і трудові, вирішує суд і тому потреби в існуванні КТС немає. Крім того, на підприємстві за трудовим договором постійно працює лише 12 чоловік, а решта 6 чоловік прийняті для заміни тимчасово відсутніх працівників. Наразі з 12 чоловік, які працюють постійно, один направлений на стажування за кордон і два на курси підвищення кваліфікації. А якщо на підприємстві працює менше 15 чоловік, то КТС не утворюється. Голова профкому звернувся за роз'ясненням до юридичної консультації. Проаналізуйте позицію директора з погляду відповідності чинному законодавству.

Задача № 3

На підприємстві за трудовим договором працює 66 чоловік, з них 13 за строковим трудовим договором. 20 чоловік працює за трудовою угодою. На загальних зборах, де розглядалося питання обрання комісії по трудових спорах, були присутні 41 працівник, 8 працівників були відсутні через перебування у відпустці, 4 – у відрядженні, 2 – через хворобу, решта працівників були відсутні з невідомих причин. За обрання комісії шляхом таємного голосування проголосувало 22 чоловіки. Директор заводу поставив під сумнів правомочність зборів і обрання складу КТС, оскільки вважав, що збори правомочні, якщо на них присутні більшість членів колективу (в цьому випадку не менше 44 чоловіка), а за утворення КТС повинна проголосувати також більшість трудового колективу, і рішення повинно прийматись відкритим голосуванням. Який порядок утворення КТС? Чи правильні міркування директора?

Задача № 4

Під час обідньої перерви Ц., виконуючи роботу на замовлення свого сусіда, поламав станок. Наказом директора заводу на нього була накладена догана, а також стягнута вартість ремонту станка, оскільки вартість ремонту не перевищувала середньомісячного заробітку Ц. Вважаючи накладення догани неправомірним, оскільки він вже притягнутий до матеріальної відповідальності, Ц. звернувся до КТС цеху із відповідною заявою. Голова цехової КТС заяву від Ц. не прийняв, оскільки дисциплінарне стягнення накладене директором заводу і тому спір повинен розглядатися загальнозаводською КТС. Як визначити компетенцію комісії по трудових спорах цеху і компетенцію КТС заводу? Чи правильно поступив голова КТС цеху?

Задача № 5

10 квітня 2017 року токар К. написав заяву про виплату йому надбавки до заробітної плати за роботу у шкідливих умовах праці, яка передбачена колективним договором. Через два дні він отримав відповідь від директора заводу з відмовою у виплаті цієї надбавки. Токар К. звернувся до КТС із заявою про вирішення трудового спору. Голова КТС призначив засідання на 20 квітня 2017 року. На нього з'явилося 9 членів із 12 обраних. У ході засідання з'ясувалося, що хоча токар і виконував роботу, що дає йому право на вказану надбавку, але його робоче місце не атестоване за умовами праці. Напишіть заяву до КТС про вирішення вказаного спору. Якими доказами токар повинен обґрунтувати свої вимоги? Вирішіть спір. Напишіть свій варіант рішення КТС.

Задача № 6

Вантажник Х. звернувся до КТС із заявою, в якій просив розглянути його трудовий спір з адміністрацією, яка відмовляється надати йому відгул за роботу у вихідні дні. Під час засідання КТС Х. погодився, щоб йому роботу у вихідні дні оплатили у подвійному розмірі, якщо немає можливості надати вільні від роботи дні, про які він просить. Однак комісія по трудових спорах вирішила трудовий спір на користь адміністрації підприємства, вказавши у своєму рішенні, що з причин виробничого характеру надати відгули неможливо. Ці відгули можуть бути надані вантажнику лише через місяць. Напишіть заяву до КТС по факту задачі. Дайте оцінку рішення КТС. В якому порядку можна оскаржити рішення КТС?

Задача № 7

30 квітня Б. ознайомився із розпорядженням директора заводу про відмову у наданні йому відпустки з 4 травня. 6 травня він оскаржив рішення директора до КТС. Але оскільки голова КТС у той день був відсутній через перебування у відрядженні, заяву він залишив секретарці директора, яка передала заяву наступного дня. Засідання було призначене на 13 травня, однак із дев'яти членів КТС з'явилося лише три, у зв'язку з чим було перенесено на 18 травня. 18 травня на засідання з'явилося 7 членів КТС. Б. заявив відвід члену КТС А., оскільки той є родичем дружини директора, а тому може бути зацікавлений у вирішенні справи на користь директора. За відвід проголосувало 4 члени КТС і він був задоволений. Того ж дня комісія винесла рішення про надання відпустки Б. За нього проголосувало 5 членів КТС. 23 травня рішення було видано сторонам на руки, яке директор виконав наступного дня. Які порушення чинного законодавства допущені у цьому випадку?

Задача № 8

10 квітня 2017 року КТС винесла рішення про виплату інженеру П. 1000 гривень за надурочну роботу. Головний бухгалтер підприємства відмовився виконати рішення КТС, оскільки П. є працівником з ненормованим робочим часом і тому права на додаткову оплату за надурочні роботи не має. Директор оскаржив рішення КТС до суду. Одночасно П. звернувся до голови

КТС про видачу йому посвідчення для виконання рішення КТС. Який порядок оскарження рішення КТС? Як законодавство регулює порядок виконання рішення комісій по трудових спорах? У ролі директора оскаржете рішення КТС (письмово).

Нормативні акти та рекомендована література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIV (зі змін. і доп.) // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207.

3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV // Урядовий кур'єр. – 2006. – 30 березня.

4. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 361.

5. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.

6. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 06.11.1992 р. // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами. Ч. II / уклад.: В. С. Ковальський, Л. П. Ляшко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 388–403.

7. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. № 4 (із змін. і доп.) // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України. 1985-1995. – К., 1995. – Ч. 2. – С. 31–40.

8. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 березня 1992 р. № 14 // Вісник Верховного Суду України. – 1997. – № 2. – С. 21–22.

9. Андрушко А. Судова практика у справах про поновлення на роботі / А. Андрушко // Соціально-захисна діяльність держави в умовах ринкових відносин: матеріали науково-практичної конференції; м. Чернігів, 31 травня – 2 червня 2007 р. / за ред. проф. В. С. Венедіктова. – Чернігів: Українська асоціація фахівців трудового права, Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2007. – С. 13–14.

10. Баркашова С.В. Рассмотрение судами споров о заключении трудовых договоров / С.В. Баркашова // Трудовое право. – 2002. – № 4. – С. 67–69.

11. Бару М.Й. Чи потребують судового захисту трудові спори до виникнення трудових правовідносин? / М.Й. Бару // Право України. – 1996. – № 5. – С. 63–53.

12. Болотіна Н. Б. Трудове право України: підручник / Н. Б. Болотіна. – 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 860 с.

13. Бурак В. Поняття та види правових форм захисту трудових прав і законних інтересів працівників / В. Бурак // Проблеми правового забезпечення

праці та соціального захисту населення України в сучасних умовах: збірник матеріалів круглого столу / за ред. канд. юрид. наук, доцента Шумної Л. П. – Чернігів: «Видавництво „Чернігівські береги”», 2006. – С. 20–24.

14. Бурак В. Я. Правове регулювання вирішення трудових спорів в Україні: посіб. для студентів / В. Я. Бурак. – Л., 2000. – 183 с.

15. Бурак В. Я. Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні / В. Я. Бурак. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 382 с.

16. Верланів С.О. Європейський суд з прав людини як орган захисту деяких соціально – економічних прав / С.О. Верланів // Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць. Вип. 13-14 / голов. ред. С. В. Ківалов; відп. за вип. Л. І. Кормич. – Одеса: Юридична література, 2002. –С.301–305.

17. Григор'єва Л. Трудові спори і вирішення їх судами / Л.Григор'єва // Праця і зарплата. – 1999. – № 12 (172). – С. 28–30; № 13 (173). – С. 22; № 14 (174). – С. 11.

18. Давиденко Г. Зміни порядку розгляду індивідуальних трудових спорів / Г.Давиденко // Право України. – 1992. – № 7. – С. 42–46.

19. Давиденко Г. І. Розгляд судами спорів, пов'язаних з укладенням, зміною і припиненням трудового договору / Г. І. Давиденко // Вісник Верховного Суду України. – 1997. – № 3. – С. 35–36.

20. Жигалкін П. І. Судова практика та її значення для регулювання відносин у сфері праці: монографія / П. І.Жигалкін, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. – Х.: Вид-во ПП «ФІНН», 2008. – 544 с.

21. Іншин М. Сутність та основні ознаки трудових конфліктів та трудових спорів / М. Іншин // Трудове право України. – 2007. – № 1. – С. 33–36.

22. Колосов В.К. Трудовые споры / В.К.Колосов. – М.: Профиздат, 1986. – 184 с.

23. Константинова Н. Щодо гарантій захисту прав працівників від незаконних звільнень / Н. Константинова // Проблеми вдосконалення правового регулювання соціально-трудова відносин в Україні: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 5-6 червня 2009 р. / за ред. проф. В. С. Венедиктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський економіко-правовий університет, 2009. –С. 143–146.

24. Кузніченко О. В. Теоретичні аспекти розвитку трудової юстиції в Україні в контексті європейської інтеграції // Трудове право України в контексті європейської інтеграції: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 25-27 травня 2006 р./ За ред. проф. В. С. Венедиктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський національний університет внутрішніх справ, 2006. – С.20–25.

25. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі: монографія / В. В.Лазор. – Луганськ: Література, 2004. – 352 с.

26. Лазор В.В. Правовые проблемы разрешения трудовых споров, связанных с нежеланием граждан иметь идентификационный номер физического лица/ В. В.Лазор// Держава і право: збірник наукових праць.

Юридичні і політичні науки.– К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – Вип. 23. –С. 231–236.

27. Лазор В. В. Проблемы востребованности комиссии по трудовым спорам при разрешении индивидуальных трудовых разногласий/ В. В.Лазор// Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки.– К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. – Вип. 21. –С. 252–260.

28. Лазор Л. И. Судебная защита от посягательства на честь, достоинство и деловую репутацию /Л. И. Лазор // Актуальні проблеми права: теорія і практика: збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету / голов. ред. Л.І.Лазор. – Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту, 2000. – № 2. – С.5–9.

29. Лозовой С. До питання про класифікацію індивідуальних трудових спорів / С. Лозовой // Проблеми вдосконалення правового регулювання соціально-трудова відносин в Україні: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 5-6 червня 2009 р. / за ред. проф. В. С. Венедіктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський економіко-правовий університет, 2009. – С. 160–162.

30. Миронов В. И. О некоторых процессуальных трудностях судебной практики по трудовым делам / В. И. Миронов // Государство и право. – 1994. – № 11. – С. 57–61.

31. Потапова Л. Н. Трудовые споры и порядок их разрешения / Л. Н. Потапова // Бухгалтерский учет. – 1996. – № 7. – С. 55–59.

32. Прощай О. Забезпечення захисту трудових прав працівників як запорука соціальної стабільності колективів / О. Прощай // Бюлетень Національної служби посередництва і примирення. – 2011. – № 3–4. – С. 16–24.

33. Роднікова Ю. О. Трудова юстиція в зарубіжних країнах та доцільність її створення в Україні / Ю. О. Роднікова // Трудове право України в контексті європейської інтеграції: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 25-27 травня 2006 р./ за ред. проф. В. С. Венедиктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський національний університет внутрішніх справ, 2006. – С.72–75.

34. Сонін О. Самозахист у системі способів захисту трудових прав / О. Сонін// Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. Вип. 37 / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; відп. за вип. Ю. М. Оборотов. – Одеса: Юридична література, 2008. – С. 49–55.

35. Сонін О. Щодо ефективності способів захисту трудових прав / О. Сонін // Держава і право: de lege praeterita, instante, futura: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції; Миколаїв, 27-28 листопада 2009 року. – Миколаїв: Іліон, 2009. – С. 248–249.

36. Ставцева А. И. Разрешение трудовых споров. (Судебная защита от необоснованных переводов и увольнений) / А. И.Ставцева. – М.: ЗАО «Бизнес-школа “Интел – Синтез”», 1998. – 288 с.

37. Ставцева А. И. Трудовые споры по отдельным категориям судебных дел / А. И. Ставцева // Право и экономика. – 1998. – № 6. – С. 93–102.

38. Судебная практика по трудовым делам / автор-составитель Д. Рогачев. – М.: ТК Велби, 2004. – 320 с.
39. Толкунова В. Н. Трудовые споры и порядок их разрешения / В. Н. Толкунова. – М.: Юрист, 1996. – 113 с.
40. Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика / упоряд.: В. А. Скоробагатько, М. І. Федішин. – К.: Істина, 2000. – 432 с.
41. Трудові спори: навч. посіб. / за заг. ред. В. П. Пастухова, Л. П. Грузінова, М. Л. Смолярова, Ю. М. Щотова. – К.: Магістр – XXI сторіччя, 2005. – 272 с.
42. Уфімцева К. Ю. Гарантії на судовий захист порушених прав працівника при укладенні трудового договору / К. Ю. Уфімцева // Трудове право України в контексті європейської інтеграції: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 25-27 травня 2006 р./ за ред. проф. В. С. Венедиктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський національний університет внутрішніх справ, 2006. – С. 380–383.
43. Хуторян Н. М. Розгляд спорів про поновлення на роботі / Н. М. Хуторян, О. А. Позднякова // Право України. – 1993. – № 5. – С. 29–30.
44. Чанишева Г. І. Розгляд судами справ у спорах, що виникають з трудових правовідносин (окремі питання) / Г. І. Чанишева, А. Ф. Фадеєнко // Право України. – 1998. – № 8. – С. 58–63.
45. Шевченко Д. Процесуальні правовідносини у сфері вирішення трудових спорів / Д. Шевченко // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2009. – Вип. 45. – С. 371–375.
46. Юшко А. Розгляд судами спорів, викликаних реорганізацією підприємства / А. Юшко // Право України. – 1998. – № 9. – С. 18–22, 33.
47. Яресько А. Доцільність функціонування комісій з трудових спорів / А. Яресько // Право України. – 1998. – № 4. – С. 23–26.
48. Ярошенко О. М. Щодо проблеми створення спеціалізованих трудових судів: практичний аспект та законодавче забезпечення / О. М. Ярошенко // Трудове право України в контексті європейської інтеграції: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 25-27 травня 2006 р. / за ред. проф. В. С. Венедиктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський національний університет внутрішніх справ, 2006. – С. 175–180.

Семінарське заняття 7. Порядок вирішення колективних трудових спорів

План заняття

1. Поняття колективних трудових спорів.
2. Предмет та сторони колективних трудових спорів.
3. Момент виникнення колективного трудового спору.
4. Поняття та значення примирних процедур для вирішення колективного трудового спору.
5. Поняття, завдання та порядок утворення примирної комісії.

6. Порядок вирішення колективного трудового спору примирною комісією.
7. Поняття, завдання та порядок утворення трудового арбітражу.
8. Порядок вирішення колективного трудового спору трудовим арбітражем.
9. Участь у розгляді колективного трудового спору незалежного посередника.
10. Правовий статус Національної служби посередництва і примирення.

Контрольні питання

1. Чи можна застосувати судовий порядок до вирішення колективних трудових спорів?
2. Чи може бути Кабінет Міністрів України стороною колективного трудового спору?
3. Який порядок збирання підписів під вимогами найманих працівників?
4. Що є моментом виникнення колективного трудового спору при укладенні чи внесенні змін до колективного договору чи угоди?
5. Хто не може представляти інтереси найманих працівників при вирішенні колективного трудового спору?
6. Які засоби тиску можна запропонувати найманим працівникам, якщо роботодавець не виконує рішення примирної комісії чи трудового арбітражу?
7. Вимоги до особи, яка претендує бути незалежним посередником.
8. Повноваження НСПП при реєстрації колективного трудового спору.
9. Правові наслідки відмови у реєстрації вимог найманих працівників при вирішенні колективного спору.

Теми для написання рефератів

1. Послідовність розгляду і вирішення колективних трудових спорів(конфліктів).
2. Участь Національної служби посередництва і примирення у вирішенні колективних трудових спорів.
3. Вирішення трудового спору(конфлікту)у випадках заборони проведення страйку.

Практичні завдання

Задача № 1

Під час проведення колективних переговорів при укладенні колективного договору на машинобудівному підприємстві між представниками роботодавця і виборним профспілковим органом, який представляв інтереси найманих працівників, виникли розбіжності. Представники роботодавця наполягали на наданні додаткових відпусток за ненормований робочий день тривалістю 5 календарних днів, а профспілковий орган вимагав надання відпустки тривалістю 7 календарних днів. В якому порядку можна вирішити ці розбіжності?

Задача № 2

Працівники панчішної фабрики висунули вимоги про підвищення заробітної плати у півтора рази, оскільки середня заробітна плата на фабриці перевищувала мінімальний розмір заробітної плати лише на 20 гривень. Ініціатором висунування вимог став виборний профспілковий орган. Вимоги формувались шляхом збирання підписів. Обласне відділення Національної служби посередництва і примирення відмовило у реєстрації колективного трудового спору між працівниками панчішної фабрики і дирекцією цієї фабрики. Причиною відмови було те, що на думку відповідального працівника Національної служби посередництва і примирення представники працівників не мали належних повноважень, оскільки збори найманих працівників не проводилися і представників від найманих працівників ніхто не обирає. Назвіть підстави для відмови Національною службою посередництва і примирення у реєстрації колективного трудового спору. Куди можна оскаржити рішення обласного відділення Національної служби посередництва і примирення? Яким чином підтвердити повноваження представників найманих працівників у цьому випадку? Ваша думка з приводу правомірності відмови у реєстрації спору.

Задача № 3

У ЗАТ «Весна» виник колективний трудовий спір із приводу заборгованості по виплаті заробітної плати за 3 місяці. Правління ЗАТ пояснювало невиконання заробітної плати тимчасовими фінансовими труднощами, а також несвоєчасною оплатою покупцями поставленої продукції. Працівники ЗАТ вимагали виплатити заборговану заробітну плату, звільнити виконавчого директора ЗАТ, переобрання правління акціонерного товариства, а також порушення кримінальної справи по факту невиконання заробітної плати. Для представництва своїх інтересів перед правлінням акціонерного товариства вони запросили представників політичної партії. Правління акціонерного товариства запросило для представництва своїх інтересів представників аудиторської фірми, а також двох приватних адвокатів. Обласне відділення Національної служби посередництва і примирення відмовило у реєстрації колективного трудового спору з мотивів, що вимоги найманих працівників виходять за межі колективного трудового спору, а також відсутність належних повноважень у представників найманих працівників. Що може бути предметом колективного трудового спору? Які документи необхідно подати для реєстрації колективного трудового спору? Хто не може представляти інтереси сторін у спорі? Ваша думка щодо правомірності відмови у реєстрації колективного трудового спору.

Задача № 4

Для врегулювання колективного трудового спору в ТЗОВ «Чайка» з приводу покращення умов праці було утворено примирну комісію. Оскільки примирна комісія не прийняла рішення, яке б задовольняло обидві сторони, було прийнято рішення про утворення трудового арбітражу. Представники

Національної служби посередництва і примирення запропонували свій склад трудового арбітражу. Однак наймані працівники відмовились від послуг запропонованих трудових арбітрів і запропонували свій склад трудового арбітражу. Представники роботодавця були схильні обирати членів трудового арбітражу зі списку Національної служби посередництва і примирення за погодженням з найманими працівниками. Оцініть аргументи кожної зі сторін спору? Складіть угоду між сторонами колективного трудового спору про утворення трудового арбітражу.

Задача № 5

При укладенні колективного договору в ТЗОВ «Пісня» виникли суперечності між роботодавцем і профспілковим органом, який представляв інтереси найманих працівників, з приводу включення до колективного договору норм про надання відпустки усім працівникам тривалістю 28 календарних днів, а також підвищення тарифних ставок працівників першого розряду до 3200 грн. Роботодавець відмовляв включити такі положення до колективного договору, посилаючись на незадовільний фінансовий стан ТЗОВ. Було складено протокол розбіжностей і профспілковий орган прийняв рішення на своєму засіданні про початок колективного трудового спору. Для врегулювання цього спору на засіданні погоджувальної комісії було вирішено залучити незалежного посередника. Представник Національної служби посередництва і примирення заперечував проти залучення незалежного посередника, оскільки спір спочатку підлягає вирішенню примирною комісією. Оцініть аргументи сторін спору і представника Національної служби посередництва і примирення. Складіть угоду про залучення незалежного посередника до вирішення цього спору. Який порядок залучення незалежних посередників до вирішення колективних трудових спорів? Які форми роботи застосовує незалежний посередник для врегулювання колективного трудового спору?

Задача № 6

20 квітня працівники ВАТ «Зоря», яке випускає електрообладнання, звернулися до дирекції з вимогою про встановлення 38 годинного робочого тижня, про відміну гнучких графіків змін, а також про підвищення заробітної плати на 15,6 відсотка. Дирекція ВАТ відмовила у задоволенні вимог працівників, посилаючись на незадовільний фінансовий стан підприємства, а також на неможливість передбачити максимальну і мінімальну завантаженість виробничих ліній. Що ж стосується 38 годинного робочого дня, то вона вважала, що це компетенція органів місцевого самоврядування і загальних зборів ВАТ. Незадоволені відповіддю працівники прийняли рішення делегувати право виборному профспілковому органу розпочати колективний трудовий спір, а у випадку незадоволення їхніх вимог оголосити страйк. Профспілковий комітет 28 квітня прийняв рішення про початок колективного трудового спору. На пропозицію дирекції була утворена примирна комісія, яка прийняла рішення про підвищення заробітної плати і встановлення 38 годинного робочого тижня,

погодивши це питання з райдержадміністрацією, і про збереження гнучких графіків змінності і підсумованого обліку робочого часу, але рекомендувала сторонам включити ці положення до колективного договору. Який порядок розгляду вимог найманих працівників роботодавцем? Складіть протокол примирної комісії про вирішення колективного трудового спору.

Нормативні акти та рекомендована література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIV (зі змін. і доп.) // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207.

3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV // Урядовий кур'єр. – 2006. – 30 березня.

4. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 361.

5. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.

6. Про організації роботодавців: Закон України від 24 травня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 32. – Ст. 171.

7. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. № 137/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 34. – Ст. 227.

8. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 06.11.1992 р. // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами. Ч.ІІ / уклад.: В. С. Ковальський, Л. П. Ляшко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 388–403.

9. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 38. – Ст. 1869.

10. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 10 грудня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28 – Ст. 255.

11. Архипов В.Д. Подведомственность трудовых споров / В. Д. Архипов. – М.: Юрид. лит., 1980. – 94 с.

12. Болотіна Н. Б. Трудове право України: підручник / Н. Б. Болотіна. – 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 860 с.

13. Борисов Б.А. Защита трудовых прав / Б.А. Борисов // Трудовое право. – 1997. – № 3. – С. 37–45.

14. Брезін Є. Статус Національної служби посередництва і примирення у системі державних органів України / Є. Брезін // Бюлетень Національної служби посередництва і примирення. – 2011. – № 1-2. – С. 18–25.

15. Бурак В. Поняття та види правових форм захисту трудових прав і законних інтересів працівників / В. Бурак // Проблеми правового забезпечення праці та соціального захисту населення України в сучасних умовах: збірник

матеріалів круглого столу / за ред. канд. юрид. наук, доцента Шумної Л. П. – Чернігів: «Видавництво „Чернігівські обереги”», 2006. – С. 20–24.

16. Бурак В. Я. Правове регулювання вирішення трудових спорів в Україні: посіб. для студентів / В. Я. Бурак. – Л., 2000. – 183 с.

17. Бурак В. Я. Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні / В. Я. Бурак. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 382 с.

18. Валецька О. Проблема вирішення колективного трудового спору у судовому порядку / О. Валецька // Держава і право: de lege praeterita, instante, futura: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції; Миколаїв, 27-28 листопада 2009 року. – Миколаїв: Іліон, 2009. – С. 250–251.

19. Гаращенко Л. П. До визначення напрямів удосконалення законодавства України про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) / Л. П. Гаращенко, О. М. Бондарук // Часопис Київського університету права. – 2006. – № 2. – С. 120–124.

20. Давиденко Г. В. Зміни порядку розгляду колективних трудових спорів / Г. В. Давиденко // Право України. – 1992. – № 6. – С. 47–50.

21. Єрохін С. В. Міжнародний досвід вирішення примирними органами колективних трудових спорів / С. В. Єрохін // Трудове право України в контексті європейської інтеграції: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 25-27 травня 2006 р./ за ред. проф. В. С. Венедиктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський національний університет внутрішніх справ, 2006. – С. 247–252.

22. Жигалкін П. І. Судова практика та її значення для регулювання відносин у сфері праці: монографія / П. І. Жигалкін, С. М. Прилипка, О. М. Ярошенко. – Х.: Вид-во ПП «ФІНН», 2008. – 544 с.

23. Зубкова А. Формы и методы урегулирования трудовых споров и конфликтов / А. Зубкова, Б. Румянцев // Хозяйство и право. – 1998. – № 8. – С. 111–117.

24. Лаврінчук І. П. Ефективність розгляду колективних трудових спорів як одна з умов соціальної злагоди / І. П. Лаврінчук // Праця і зарплата. – 2004. – № 12 (березень). – С. 4–5.

25. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі: монографія / В. В. Лазор. – Луганськ: Література, 2004. – 352 с.

26. Лазор В. В. Правовая природа трудового арбитража и его место в современном трудовом праве Украины / В. В. Лазор // Трудове право України в контексті європейської інтеграції: матеріали науково-практичної конференції; м. Харків, 25-27 травня 2006 р./ за ред. проф. В. С. Венедиктова. – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський національний університет внутрішніх справ, 2006. – С. 88–96.

27. Лазор В. В. Правовые проблемы разрешения трудовых споров, связанных с нежеланием граждан иметь идентификационный номер физического лица / В. В. Лазор // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – Вип. 23. – С. 231–236.

28. Огородник О.Г. Правова база по вирішенню колективних трудових спорів потребує вдосконалення / О. Г. Огородник // Проблеми правового забезпечення праці та соціального захисту населення України в сучасних умовах: збірник матеріалів круглого столу / за ред. канд. юрид. наук, доцента Шумної Л. П. – Чернігів: «Видавництво „Чернігівські обереги”», 2006. – С. 57–62.
29. Сокол М. В. Вирішення колективних трудових спорів в примирній комісії та за допомогою незалежного посередника / М. В. Сокол // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2008. – Вип. 40. – С. 334–340.
30. Сокол М. В. Вирішення колективного трудового спору за допомогою трудового арбітражу / М. В. Сокол // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2008. – Вип. 43. – С. 359–365.
31. Стадник М.П. Проблеми розвитку законодавства про колективні договори та угоди / М. П. Стадник // Удосконалення трудового законодавства в умовах ринку: монографія / відп. ред. Н.М. Хуторян. – К.: Ін Юре, 1999. – С. 7–16.
32. Стадник М. П. Теоретичні проблеми вдосконалення законодавства з питань розв'язання колективних трудових спорів / М. П. Стадник // Правова держава. – К., 1997. – № 8. – С. 10–15.
33. Стадник М.П. Формування і розвиток законодавства з питань розв'язання колективних трудових спорів / М. П. Стадник // Удосконалення трудового законодавства в умовах ринку / відп. ред. Н. М. Хуторян. – К.: Ін Юре, 1999. – С. 117–142.
34. Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика / упоряд.: В. А. Скоробагатько, М. І. Федішин. – К.: Істина, 2000. – 432 с.
35. Трудові спори: навч. посіб. / за заг. ред. В. П. Пастухова, Л. П. Грузінова, М. Л. Смолярова, Ю. М. Щотова. – К.: Магістр – XXI сторіччя, 2005. – 272 с.
36. Швець Н. Поняття та форми трудових конфліктів / Н. Швець // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – №6. – С. 40–43.
37. Шевчук А. Д. Вирішення судами колективних трудових спорів / А. Д. Шевчук // Вісник Верховного Суду України. – 1999. – № 6. – С. 13–16.
38. Ярьсько В.К. Розгляд колективних трудових спорів / В.К. Ярьсько // Право України. – 1998. – № 8. – С. 100–103.

3. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ЕКЗАМЕНІЗ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ТА ТРУДОВІ КОНФЛІКТИ В УКРАЇНІ»

Орієнтовний перелік питань на екзамен

1. Поняття колективного трудового права.
2. Поняття соціального діалогу.
3. Класифікація колективних трудових правовідносин.
4. Джерела колективного трудового права.
5. Акти соціального діалогу як джерела колективного трудового права.
6. Розвиток законодавства про соціальний діалог.
7. Принципи колективного трудового права.
8. Соціальний діалог як правовий інститут колективного трудового права.
9. Розвиток колективного трудового права в Україні.
10. Поняття, види та структура соціально-партнерських правовідносин.
11. Суб'єкти та об'єкти соціального діалогу.
12. Зміст та механізми соціально-партнерських правовідносин.
13. Організаційно-правові форми соціального діалогу.
14. Підстави виникнення соціально-партнерських правовідносин.
15. Трудовий колектив як суб'єкт соціального діалогу.
16. Повноваження трудового колективу у соціальному діалозі.
17. Проблеми визначення правового статусу трудових колективів.
18. Поняття та види професійної спілки.
19. Мета, функції та гарантії діяльності профспілок.
20. Порядок створення профспілок. Статут (положення) профспілки.
21. Права та обов'язки профспілок.
22. Повноваження виборчого органу первинної профспілкової організації на підприємстві.
23. Припинення діяльності профспілок.
24. Особливості та мета створення організацій роботодавців.
25. Функції організацій роботодавців.
26. Практика утворення та основні засади створення організацій роботодавців.
27. Повноваження роботодавців та їх організацій і об'єднань у колективно-договірному регулюванні.
28. Діяльність Національної тристоронньої соціально-економічної ради.
29. Поняття та система актів соціального діалогу.
30. Сфера укладення актів соціального діалогу.
31. Міжнародні акти соціального діалогу.
32. Генеральна угода як акт соціального діалогу.
33. Зміст Генеральної угоди.
34. Сторони Генеральної угоди.
35. Поняття галузевої та регіональної угод.
36. Зміст галузевої угоди.

37. Зміст регіональної угоди.
38. Співвідношення генеральної, галузевої та регіональної угод.
39. Поняття колективного договору.
40. Сторони колективного договору.
41. Право на ведення переговорів і укладення колективних договорів і угод.
42. Зміст колективного договору.
43. Дія колективного договору.
44. Особливості ведення колективних переговорів.
45. Гарантії і компенсації на період переговорів. Підписання колективного договору.
46. Відповідальність за ухилення від участі в переговорах та за порушення і невиконання колективного договору та угод.
47. Відповідальність за ненадання інформації, необхідної для колективних переговорів і здійснення контролю.
48. Розвиток відносин щодо прийняття та вдосконалення актів соціального діалогу.
49. Винесення і виконання рішення суду про стягнення заробітної плати.
50. Винесення та виконання рішення суду про поновлення на роботі.
51. Вирішення колективного трудового спору у випадках заборони проведення страйку.
52. Відповідальність за порушення законодавства про колективні трудові спори.
53. Відшкодування збитків, заподіяних страйком.
54. Гарантії для працівників під час проведення страйку.
55. Гарантії незалежним посередникам, членам примирних комісій та трудових арбітражів.
56. Заборона проведення страйків.
57. Завдання й організація Національної служби посередництва і примирення.
58. Загальна характеристика і компетенція органів, які вирішують колективні трудові спори.
59. Загальна характеристика колективних трудових спорів.
60. Загальна характеристика сторін колективного трудового спору.
61. Загальний порядок вирішення індивідуальних трудових спорів та проблеми його вдосконалення в умовах ринкових відносин.
62. Компетенція і діяльність Національної служби посередництва і примирення.
63. Компетенція комісії по трудових спорах та порядок розгляду нею індивідуальних трудових спорів в КТС.
64. Наказне провадження по справах про стягнення нарахованої, але не виплаченої заробітної плати працівникові.
65. Органи, які здійснюють керівництво страйком: порядок утворення, компетенція і діяльність.

66. Особливості вирішення колективних трудових спорів при укладенні, зміні чи припиненні колективного договору.
67. Особливості розгляду деяких категорій трудових спорів.
68. Особливості розгляду трудових спорів державних службовців.
69. Особливості розгляду трудових спорів службових працівників органів прокуратури та суддів.
70. Особливості розгляду трудових спорів у порядку адміністративного судочинства.
71. Підвідомчість і підсудність індивідуальних трудових спорів.
72. Підготовка справи про розгляд індивідуального трудового спору до судового розгляду.
73. Підстави і порядок визнання страйку незаконним.
74. Підстави та порядок визнання страйку незаконним.
75. Поняття і класифікація трудових спорів.
76. Поняття і предмет колективних трудових спорів.
77. Поняття і причини виникнення страйків, порядок їх оголошення.
78. Поняття та загальна характеристика примирних процедур при вирішенні колективних трудових спорів.
79. Порядок виконання рішень КТС.
80. Порядок пред'явлення позову в суді про вирішення індивідуального трудового спору.
81. Порядок прийняття рішень КТС при вирішенні індивідуальних трудових спорів, та їх оскарження.
82. Порядок розгляду вимог найманих працівників при вирішенні колективних трудових спорів.
83. Порядок утворення і завдання примирної комісії.
84. Порядок утворення і організація роботи комісії по трудових спорах
85. Порядок утворення трудового арбітражу та вирішення ним спору.
86. Порядок формування вимог найманих працівників при виникненні колективного трудового спору.
87. Правовідносини, які виникають при вирішенні трудових спорів: загальна характеристика.
88. Принципи розгляду трудових спорів.
89. Участь Національної служби посередництва і примирення у вирішенні колективного трудового спору.
90. Участь незалежного посередника у вирішенні колективного трудового спору.